

Múlt

Válogatta: Szécsi Magda

Mi, mai költők, nem tehetünk mást, mint hogy elmondjuk örömeinket és bánatainkat egyfelől, másfelől pedig kiállunk a szabadságért minden formában és mindenütt, ahol a gazdasági jólét jelszavaival és fegyveresen megkísérlik a költők örök ellenfelei a „tömegeket” legjogosabb emberi igényeiktől, a szabadságtól és a szabadságra való törekvésüktől lélekben is eltántorítani.

József Attila, 1937.

A nemzetközi függetlenség elválaszthatatlan a belső szabadságtól. Egy rendszeresen megfélemlített, krónikusan szervilissé vált közvélemény, amely befelé hozzászokott a meghunyászkodáshoz és elvesztette emberi öntudatát, mindenfajta hatalommal szemben, külső nyomásnak sem tud tartósan ellenállni. Szolgalelékek végeredményben mindig, hogy kinek füttýére kell táncolnia. Csak szabad ország őrizheti meg függetlenségét, tört gerincű népek menthetetlenül kihullanak „a kegyetlen, óriás rostán”.

Csécsey Imre, 1939.

JELLEN

Válogatta: Paksi Éva

„Ne kívánd senki szeretetét. Ne utasítsd el senki szeretetét. Úgy áradjon szereteted, mint a tűz fénye, melege: mindenre egyformán. Akik közel jönnek hozzád, azokra több essék fényedből és melegedből, mint akiknek nincs szükségük terád. Családtagjaid, mindennapi társaid s a hozzád fordulók olyanok legyenek számodra, mint a kályhának a szoba, melynek melegítésére rendelik...”

Weöres Sándor: A jóságról

„Arra figyelünk, ami lesz, s elmegyünk amellett, ami van. Az emberek legtöbbször csak akkor veszi észre, hogy kikerülte a saját életét, amikor már késő.”

Végh Alpár Sándor

„Ha változást akarsz a világban, a változást magadon kell elkezdened.”

Mahatma Gandhi

„Az igazi szeretet próbája egyedül az, hogy nem fél a másik ember szeretetétől, hogy elegendő benne a szelídség, a türelem és az alázat ahhoz, hogy elfogadja azt.”

Pilinszky János

Fotó: Halász Katalin

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és az NCA támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: Farkas Kálmán – Tervezőszerkesztő: Gudmon Andrásné. Munkatársak: Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Szécsi Magda – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó: Halász Katalin

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT. – Felelős vezető: Tankó Csaba ügyvezető igazgató – ISSN 1216-982X

Az Internetről válogatta:

Paksi Éva

Anyák napjára

(Az én Angyalom emlékére...)

Egyszer egy gyermek megszületni készült, és így szólt az Istenhez: „Azt beszélük, holnap leküldesz a Földre, de hogyan fogok élni ott, hisz kicsi és védtelen vagyok?” Isten azt válaszolta: „A sok angyal közül kiválasztottam neked egyet, aki várni fog téged és vigyázni rád”. „De itt a Mennyországban nem csinállok mást, csak

rámossolygott a kisdedre és azt mondta: „Az angyalod össze fogja tenni a kezeidet és megtanít imádkozni.” A gyermek kissé szomorúan folytatta: „Úgy hallottam, hogy a Földön rossz emberek is vannak. Ki fog engem megvédeni tőlük?” Az Isten megölelte a gyermeket és azt válaszolta: „Az angyalod óvni fog téged akkor is, ha az élete kockáz-

„Az angyalod neve nem fontos!
Egyszerűen így fogod hívni: Édesanya!”
Fotó: Halász Katalin

énekelek és mosolygok. Erre van szükségem, hogy boldog lehessenek” – mondta a gyermek. Isten így felelt: „Az angyalod mindennap fog énekelni neked. És érezni fogod a szeretetét és boldog leszel.” „És hogyan fogom megérteni az embereket, ha nem értem a nyelvüket?” – kérdezte a gyermek. „Az könnyű! Az angyalod meg fogja tanítani neked a legszebb és legédesebb szavakat, amiket valaha is hallani fogsz, és az angyalod türelemmel és gondossággal meg fog tanítani beszélni” – válaszolta az Isten.

A gyermek felnézett Istenre és így szólt: „És mit fogok tenni, ha veled akarok majd beszélni?” Isten

tatásával jár.” A gyermek elszontyolodva nézett maga elé és így szólt: „De mindig bánatos leszek, mert nem láthatlak téged.”

Isten ismét megölelte a gyermeket: „Az angyalod mindig beszélni fog neked rólam, és meg fogja mutatni, hogyan juthatsz vissza hozzám, habár én mindig melletted leszek.”

Ekkor, bár nagy békesség volt a Mennyben, már hallani lehetett a földi hangokat. A gyermek sietve kérdezte: „Istenem, ha most mennem kell, kérlek, áruld el nekem az angyalom nevét!” És ekkor Isten így válaszolt: „Az angyalod neve nem fontos! Egyszerűen így fogod hívni: Édesanya!”

Fotó: Nyári Gyula

A ROMA INTEGRÁCIÓS TANÁCS MEGTARTOTTA ALAKULÓ ÜLÉSÉT

❖ 2007. április 3-án megtartotta alakuló ülését a Roma Integrációs Tanács. Az alakuló ülésen Kiss Péter szociális és munkaügyi miniszter, a tanács elnöke megbízóleveleket adott át a tanács munkájában résztvevő állami-, illetve kormányzati szervek képviselőinek, valamint a civil szervezetek delegáltjainak. A miniszter tájékoztatójában ismertette a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervét, valamint a roma tanulók 2007. évi ösztöndíjpályázatának koncepcióját.

Az ülésen a résztvevők elfogadták a tanács ügyrendjét és éves munkatervét, valamint megválasztották az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív Programjaihoz kapcsolódó Monitoring Bizottságokba delegált civil képviselőket. A Roma Integrációs Tanács létrehozásáról 2006 decemberében döntött a kormány. A tanács a korábban működő kormányzati romaügyi egyeztető fórumok, a Cigányügyi Tárcaközi Bizottság, illetve a Romaügyi Tanács feladat- és hatásköreit vette át.

A Roma Integrációs Tanács széles körű képviseletet és hatékonyabb érdekérvényesítést biztosít a roma közösségek számára. A tanács munkájában 7 civil delegált vesz részt, ők a Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség, a Roma Polgárjogi Alapítvány, a Magyarországi Roma Parlament, a Cigány Szervezetek Országos Szövetsége, a Magyarországi Cigányok Országos Fóruma (MCF), a Romaversitas Alapítvány, valamint a PHRALIPE Független Cigány Szervezet Országos Szervezete által delegált képviselők. Továbbá Kiss Péter miniszter a tanácsba be nem kerülő civil szervezetek köréből Civil Ernyő létrehozásáról döntött, amely szervezeteknek is lehetősége lesz a döntés-előkészítési folyamatokban részt venni. A civil képviselők bevonásának eredményeként várhatóan megalapozottabbá, átláthatóbbá és hatékonyabbá válik a romák társadalmi integrációjának elősegítésére irányuló kormányzati tevékenység.

KOLOMPÁR ORBÁN AZ OCŐ ÚJRAVÁLASZTOTT ELNÖKE

❖ A március 31-én megismételt OCŐ alakuló ülésén Kolompár Orbánt választották az önkormányzat elnökévé. Kozák János, akit március 13-án botrányos körülmények között, törvénytelenül választottak az önkormányzat elnökének, nem vállalta az újbold

jelölést. Farkas Flórián az alakuló ülést követően újságíróknak azt mondta, a kormányzati támogatással szemben a Lungo Drom nem bírta az elnöki széket elvinni. Véleménye szerint amennyiben titkosan szavaztak volna az elnök személyét illetően, akkor az elektori döntéseknek megfelelően őt választották volna az önkormányzat élére. Farkas szerint a kormányzat akarata továbbra is az

OCŐ tehetetlensége és semmittevése. Könnyebb két-három embert megfizetni, mint a nyolcszázézer cigányság helyzetének javításáért tenni.

NEMZETKÖZI KONFERENCIA ROMA OKTATÁSI REFORMOKRÓL BUDAPESTEN

❖ 2007. április 2-án és 3-án a Roma Oktatási Alap és a ma-

gyar kormány szervezésében számos külföldi szervezet tagjai vitatták meg a közép- és kelet-európai romák oktatásának fejlesztése terén tapasztaltakat a Magyar Tudományos Akadémián. A konferencia a Roma Integráció Évtizedéhez (2005-2015) kapcsolódott, mely időszakra vonatkozóan több térségi állam kormánya (Bulgária, Horvátország, Cseh Köztársaság, Magyarország, Macedónia, Montenegró, Románia, Szerbia és Szlovákia) a diszkrimináció felszámolását tűzte ki célul. A Roma Integráció Évtizedének Nyilatkozatában a kormányok a roma közösségek bevonására és az egyes területeken szerzett tapasztalatok kicserélésére tettek ígéretet, ezáltal elősegítve, hogy a kisebbségi lét ne jelentsen hátrányt állampolgáraik számára. A konferencián résztvevők megegyeztek abban, hogy a romák oktatásának reformjait nem lehet teljesen külön kezelni az oktatás egészének kérdéseitől, hiszen, ami jó a roma oktatás számára, az az egész oktatási rendszer számára is csak hasznos lehet. Továbbá a romák képzésében az egyetlen cél a szegregáció helyett a mainstream oktatásba való mielőbbi integráció lehet.

ÉLET MENETE BUDAPESTEN ÉS AUSCHWITZBAN

❖ Fáklyás felvonulással emlékeznek a holokauszt áldozataira a budapesti Élet Menetén, amelyet április 15-én, a Dohány utcai zsinagógánál tartanak. A megemlékezést az Élet Menete Alapítvány, a Páva utcai Holokauszt és Dokumentációs Központ, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz), a Miniszterelnöki Hivatal, Budapest Főváros Polgármesteri Hivatala, civil szervezetek, zsidó és nem zsidó ifjúsági szervezetek közösen szervezik. Idén a holokauszt magyarországi emléknapja és a Jom Hasoa, a holo-

kauszt nemzetközi emléknapja egyaránt április 16-ára esik. A budapesti fáklyás menet április 15-én, vasárnap 18 órakor indul a Páva utcai holokauszt-emlékközpont előtt, majd az emlékezők a Dohány utcai zsinagóga udvarához vonulnak az Emmánuel Emlékfáig, hogy emlékezzenek azokra, akiket a nyilasok Budapest utcáin gyilkoltak meg 1944. 45-ben. Április 16-án Lengyelországban, Auschwitz-Birkenauban tartják a náci népirtás hatmillió áldozatának emlékére az Élet Menetét. A résztvevők gyalog teszik meg a három kilométeres távolságot, a „halottak útját” a volt náci koncentrációs tábor, Auschwitz és az egykori legnagyobb náci megsemmisítő tábor, Auschwitz-Birkenau között. A kezdetben két évente tartott zarándoklatot 1996 óta évente rendezik meg.

A RASSZISTA MEGNYILVÁNULÁSOK SZÁMA 20–40%-KAL NŐTT AZ UNIÓS TAGÁLLAMOKBAN AZ ELŐZŐ ÉVEKHEZ KÉPEST

• A német elnökség ez év januárjától nyilvánosan is elkötelezte magát a rasszizmus elleni harcban. Ideje volt már, hiszen még 2005-ben akadtak el a tárgyalások a közös elvi elképzelésekről a rasszizmus és xenofóbia elleni küzdelemmel kapcsolatban. Idén márciusban újra előkerült a kérdés az EP-ben egy nyilvános vita formájában, amelyen az Európai Roma Információs Szolgálat (ERIO) is jelen volt. Az esemény **Jean-Marie Cavada** (a Polgári Előjogokkal, Bel-és Igazságügyel Foglalkozó Bizottság elnöke) és **Martine Roure** (francia szocialista EP-képviselő) bevezetőjével kezdődött. Mindketten köszönetüket fejezték ki a német elnökség felé, hogy a rasszizmus és xenofóbia kérdése végre újra az elsőbbséget élvező, megtárgyalandó problémák közé került. Roure bevezetőjében egy ijesztő számadattal próbálta érzékeltetni a kérdés aktualitását, s elmondta, hogy a Rasz-

szizmus és Idegengyűlölettel Foglalkozó Európai Megfigyelő Központ (EUMC) 2006-os jelentése azt mutatja, hogy a rasszista megnyilvánulások száma 20–40%-kal nőtt az uniós tagállamokban az előző évekhez képest. Figyelmeztetett, hogy ha ezt az indítványt ismét figyelmen kívül hagyják a tagállamok, az egy szörnyű jelzés lesz Európának.

250 MILLIÓ FORINTOS PÁLYÁZATI KERET A GKM-NÉL

• A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) pályázatot hirdet a magyarországi roma mikro-, kis-, és középvállalkozások (kkv) piaci esélyeit és versenyképességét javító fejlesztések és beruházások támogatására a Kis- és Középvállalkozói Cél-előirányzatból (KKC) – mondta **Lakatos Sándor**, a tárca társadalmi felelősségvállalásért felelős igazgató kedden az MTI-nek. A roma vállalkozásokat fejlesztő, foglalkoztatást bővítő pályázatra 250 millió forintot különítettek el. Pályázni április 16-tól június 11-ig lehet. A támogatás mértéke a projekt elszámolható költségének legfeljebb 65 százaléka. A támogatás maximális összege 5 millió forint. A támogatás formája vissza nem térítendő támogatás.

A ROMÁK MÉDIAÁBRÁZOLÁSA

• **Rauh Edit**, a szociális tárca esélyegyenlőségért felelős szakállamtitkára és **Arató Gergely**, az Oktatási Minisztérium államtitkára közös sajtótájékoztatón mutatta be a *Zöld Könyv – A romák médiaábrázolása címmel megjelent kiadványt. A könyv áttekintést ad a romák médiaábrázolásának jelenlegi állapotáról.*

Az RSK, a Romaweb, az MTI és az Új Néplap hírei alapján összeállította: Paksi Eva

TÜNTETNEK A CSEHORSZÁGI ROMÁK

Gyűlölködő megnyilvánulásai miatt követelik a kormányalelnök menesztését

• Idegengyűlölő kijelentései miatt a csehországi roma civil szerveződések vezetői feljelentették **Jirí Cuneket**, a kormánykoalícióhoz tartozó Kereszténydemokrata-Néppárt (KDU-CSL) elnökét, aki a prágai kabinet régiófejlesztési minisztere és egyik kormányalelnöke.

Kedden tüntetesen követelik Cunekazonnali menesztését – jelentette be **Monika Mihalicková**, az Athinganoi társulás elnöke. – A kormányalelnök megnyilvánulásai újabb társadalmi feszültségeket gerjesztenek, mert tovább fokozzák a romaellenes indulatokat. Egyúttal azt is jelzik, hogy hazánkban ismét felütötték a fejüket a klérofasiszta nézetek, amelyek ellen határozottan fel kell lépnie minden demokratának – tette hozzá. Elmondta azt is, hogy a mai tüntetésre számos hazai és külföldi emberjogi aktivistát és több európai parlamenti képviselőt is várnak

Jirí Cunek először akkor okozott botrányt, amikor másfél éve, még a morvaországi Vsetín polgármestereként lakbérhátralékaik miatt nemcsak kilakoltatott harminchat roma családot, hanem el is költöztette őket a kisvárosból. – Én csak egy fekélyt gyógyítottam, amelyet az orvosok szerint legildomosabb műtéttel eltávolítani. Polgármesterként én ugyanígy cselekedtem – nyilatkozta az egyik cseh tévének.

Néhány napja pedig – immár pártelnökként – arra a kérdésre, hogy a tervezett megszorító intézkedések után kik kapnak majd szociális segélyt, így válaszolt:

– Ahhoz, hogy a politikusok szegény embernek nyilvánítsanak valakit, el kell utaznia valahová, hogy jól lebarnuljon, randalíroznia kell a családjával, majd tüzet raknia a téren – jelentette ki. Azzal folytatta, hogy kormányalelnökként és régiófejlesztési miniszterként szeretné elérni, hogy a romák végre dolgozzanak.

A cseh kereszténydemokrata-néppártiak két koalíciós partnere, a polgári demokraták (ODS) és a zöldek (SZ) elhatárolódott Jirí Cunek szélsőséges megnyilvánulásától. Ezek után ő is bocsánatot kért meggondolatlan nyilatkozata miatt. A zöldek azonban ragaszkodnak ahhoz, hogy a korrupcióval is gyanúsított kormányalelnököt **Mírek Topolánek** kormányfő azonnal váltsa le. – Ha ezt a követelésünket e hét végéig nem teljesítik, akkor távozzunk a koalícióból – figyelmeztetett **Martin Bursík** pártelnök.

A Právo napilap értesülései szerint Mírek Topolánek már napok óta fontolgatja ezt a lépést. **Tomás Lebeda** neves cseh politológus szerint a miniszterelnök nyilvánvalóan úgy szeretné menesztetni Jirí Cuneket, hogy a KDU-CSL ne lépjen ki a koalícióból. – Ezért arra vár, hogy a kereszténydemokraták váltsák le a pártelnököket, ám a többség még mindig Jirí Cuneket támogatja. Emiatt viszont politikai kutyaszorítóba kerülhet Mírek Topolánek, mert ha rövidesen nem lép, akkor a zöldek beválthatják a fenyegetésüket, ha viszont leváltja a kormányalelnököt, akkor a KDU-CSL léphet ki a koalícióból, – vélekedett a prágai szakértő.

A hónap hírei • A hónap hírei

Sólyom László köztársasági elnök a Roma Kultúra Napja alkalmából fogadást adott a Sándor-palotában

Sólyom László köszöntője

„Jó napot kívánok, tisztelt hölgyeim és uraim, köszöntöm önöket a Sándor-palotában! Április 8-án van a Roma Nation Day, ahogy ezt 1971-ben az első Roma Világkongresszus meghirdette. Ez tulajdonképpen a cigányok nemzeti ünnepe. Magyarországon ezt úgy szokták emlegetni, hogy a Roma Kultúra Napja. Akármilyen néven is nevezzük, itt voltaképpen arról van szó, hogy ez az önök nemzeti ünnepe, és azt az igényt fejezi ki, hogy a cigányságot az egész világon egységes egésznek tekintsék, ahogy önök magukat is tekintik. Ez a nap az önök identitásának az ünnepe, és ez adott alkalmat arra, hogy itt, a Sándor-pa-

lotában találkozzunk. Azt hiszem, hogy mindnyájan érezzük, hogy ez egy rendkívüli esemény, én a diplomáciai kötelességeket kivéve nem szoktam fogadást adni. Szerettem volna különös hangsúlyt adni ennek a napnak. Nincs is más eszközőm, az elnök nem tud törvényt hozni, nem tud kormányozni, nem tud munkahelyet teremteni, nem tud gazdaságpolitikát csinálni. Tud viszont olyan gesztusokat tenni, amelyek messzebb tekintenek a napi politikánál. Az elnököt nem nyomasztja az, hogy meg kell nyernie a legközelebbi választást, nem nyomasztják a napi pártpolitikának az eseményei, és éppen ezért megvan az a le-

hetősége, hogy akár évtizedekre is előretekintve felhívja a figyelmet bizonyos folyamatokra, javaslatokat tegyen, és egyáltalán, próbáljon más szemmel tekinteni az itthoni politikára.

Nyilván tudják, hogy az én elnökségemnek vannak bizonyos prioritásai. Ilyen a jogállamiság, ilyen a környezetvédelem, de legalább ilyen fontos, hogy nagyon sokat törődöm a határon túli magyarok helyzetével. És ha ővelük törődök, teljesen nyilvánvaló, hogy a „tükörképpel” is törődnöm kell, az itthoni nemzetiségek helyzetével.

A magyarországi cigányság számtalan okból egészen különleges helyet

foglal el az itteni kisebbségek között. Elsősorban azért, mert nagy létszámú. A legutóbbi becslések szerint legkevesebb 600.000 roma él Magyarországon, és jól tudjuk, hogy – hála isten! – önöknél vannak gyerekek, tehát az egyetlen olyan közösség, amely növekszik nálunk. Ez a 600.000 fő annyi, mint ahány magyar él Szlovákiában. És ha a trendek változatlanok maradnak, akkor tizenöt év múlva százalékosan annyi roma lesz Magyarországon, mint amennyi magyar van most Erdélyben, tehát nyolc százalék fölött lesz a roma népesség aránya. Ez egy rendkívül erős közösség, amely az egész magyaror-

A Köztársasági Elnök
Sátha Ferenc
és Kathy Horváth Lajos
társaságában
Fotó: Nyári Gyula

szági helyzetet alapvetően befolyásolni fogja. Ugyanakkor tudjuk, hogy ez a közösség – szemben például a svábokkal vagy a szlovákokkal – sokkal kevésbé integrált. Tehát nyelvileg, szociális helyzetét tekintve, gazdasági helyzetét tekintve is egészen máshogy áll, mint a többi, sokkal alacsonyabb létszámú kisebbség.

Nagyon jól tudjuk, hogy rendkívül súlyos problémák terhelik az egész roma közösséget Magyarországon: a társadalmi helyzet, a szociális helyzet. Nagyon sok anyagot néztem át az elmúlt napokban, és megdöbbentett a szegénységnek az a mértéke, ami a romák között van, a napi éhezések rettenetes nagy száma, és az a szegregáció, ami nemcsak társadalmilag, de most már területileg is sújtja a roma kisebbséget. Ott vannak a térképeken már azok a vidékek, ahol nem az a baj, hogy roma többség van, hanem az, hogy nincs munkaalkalom, nincsenek megfelelő utak – ezek teljesen szélre szorult vidékek, akár délen, akár keleten. Ez egy rendkívül aggasztó helyzet, én nem tudom, hogy tisztában vagyunk-e ennek a valódi súlyával. Mert tudjuk, hogy van Roma Integráció Évtizede, tudjuk, hogy van államtitkárság, vannak programok, van pénz, számtalan eredményről lehet olvasni. Ugyanakkor olvashatunk rengeteg vizsgálatot, amelyekből kiderül, hogy nincs igazán áttörés, és tulajdonképpen a helyzet a lényegét tekintve alig változott. Itt van az Európai Unió, benne a 40 milliós roma közösség, onnan is lehet várni segítséget, tehát nagyon sok olyan állami intézményes lehetőség van, amely dolgozik a kiúton. Én azonban azt mondom: úgy látszik – ha az ember őszinte –, hogy mindez még mindig nem elég.

Kinek szól ez a gesztus, hogy önök itt vannak? Szeretném hangsúlyozni, hogy ez önöknek szól. Nem azért

van ez a rendezvény, hogy az ember odanézzon az állami szervekre, hogy hát nem elég, amit ott csinálnak, és nem is a magyar nagyközönségnek van, hogy mutassuk meg, hogy mi az, ami politikailag korrekt – nem egy szép kifejezés. Ez a fogadás önöknek van! Magyarország államfőjeként szeretném kifejezni a megbecsülésem, a tiszteletemet önök iránt, és azért is, mert szeretném az önök súlyát érezhetővé tenni Magyarországon. Egy olyan népességéről van szó, amely szinte az egyetlen fiatalokkal teli népesség, és amelynek az aránya növekszik, és ahol az együttélés a magyarok és a cigányok között a jövőnek az egyik sarkalatos kérdése lesz. Ne azt mondják, hogy időzített bomba, hanem azt mondjuk, hogy meg kell oldani a gondokat közös erővel, hiszen mind a kettőnek az érdeke. Ezt szeretném itt szinte szimbolikusan fölkinálni. Nem lehet egyoldalúan megoldani az államnak a cigánykérdést, ezt csak közösen lehet megcsinálni. Ha nincs rá akarat, akkor ez egy reménytelen feszültség lesz továbbra is, és ahogy nő a cigány közösség, úgy nő a feszültség is. Kérem, értsék meg: én tényleg nyitott szívvel állok ide, kínálok föl azt, hogy találjunk megoldást. Biztos, hogy van megoldás, hiszen miért ne lenne, ha megvan a kölcsönös jóakarata, és szögezzük le, hogy ez a megoldás az integráció, tehát az, hogy együtt élni a lehető legnagyobb harmóniában, és semmiképpen sem az asszimiláció. Nemrégiben, mikor a Kalyi Jagnál voltam, mondtam: nem hiszem, hogy önök azt akarják, de én sem szeretném, ha a cigányság asszimilálna. Inkább őrizze meg az identitását, az értékeit, és így van értelme, hogy ha együtt élünk ebben az országban.

Amit én ebben az együttműködésben szeretnék elérni, az egyrészt az érdemi megközelítés. Másrészt a

doktrinéség elkerülése – nagyon okosan lehet mondani, hogy most küzdünk a szegregáció ellen, de mondja nekem valaki azt, hogy a pécsi Gandhi Gimnázium szegregál. Az egy kitűnő intézmény, tehát meg kell tudni különböztetni a speciális programokat, amikre szükség van, mert más az anyanyelv, más a társadalmi háttér. És ez itt lényege a mai mondanivalómnak, hogy önöknek kell tudni, hogy mi a különbség a szükséges speciális programok között, akár munkahelyteremtésben, akár oktatásban, egyebekben, és a között, ami szegregál. Helyi szinten lehetőleg önöknek kell ezt megtárgyalni és eldönteni, mint ahogy az is az önök dolga megmondani, hogy sérti-e az, ha én cigányt mondok, nem romát – amit én sokszor szépelgésnek tartok, mert cigány önkormányzat van, cigányzene van, és én nem érzem sértőnek

És még fontosabb nekem mint jogásznak, hogy önöknek a dolga megmondani, hogy az a kisebbségi önkormányzati rendszer, amit a kisebbségi törvény behozott, és nagyon büszkén szoktak emlegetni, hogy milyen jó nálunk, az önöknek jó-e. Amit én olvastam eddig, és elég sok anyagot néztem most meg, azt mondja, hogy nem jó. A cigányságnak ez a fajta rendszer, éppen azért, mert nem számol a sajátjaival, voltaképpen nem jól működik, újragondolásra szorul.

Azt szeretném, ha együttműködnénk, ha egyrészt önök mondanák meg, mi az, ami jó és mi az, ami nem jó, és nem valaki okosan kitalálja, másrészt pedig az, hogy tényleg értsünk szót. Én azért önöket hívtam meg – lehetett volna cigány önkormányzati vezetőket hívni, vagy pedig politikusokat –, mert én civil elnök vagyok, tehát én civilekkel szeretnék szót érteni. Másodszer azért, mert mégiscsak a cigány kultúra napja van, és önök

képviselik azt a legmagasabb fokot, ameddig el lehet jutni a kultúrában. Itt vannak művészek, írók, költők, tanárok, kutatók, tehát az értelmiségnek a színe-java, és én azt akartam evvel is mindenki számára megmutatni, a magyar cigányság számára is, hogy hova lehet eljutni.

Azt hiszem, nem tévedek, hogy önök is úgy gondolják, mint én: a felemelkedés kulcsa az iskoláztatás, és hogy a szülők is gondolják azt, hogy a gyereket iskoláztatni kell. Munkát kapni is ez segít, ha megvan az iskola, és megvan aztán lehetőleg a szakképesítés. Nem lehet mindenki professzor meg hegedűművész, de hát olyan magasra kell néznie a gyerekeknek, hogyha előre akar jutni, ahol önök vannak, akik példát is adnak, és szeretném, ha látná mindenki ezt a példát, hogy lehetséges nagyon messzire eljutni. Harmadszor, amiért önöket ide kértem, hogy adjanak példát abban is, hogy megmaradnak a cigány identitásában. Tehát nem tagadják meg, aki kiemelkedik nem igyekszik úgy csinálni, hogy nem mondom, hogy honnan jöttem. Ezt én nagyon szépen tartom.

A vendégek névsorának összeállításakor az vezetett minket, hogy aki magát cigánynak vallja, az jöjjön ide, legyen büszke a mai nemzeti ünnepekre arra, hogy ő roma, és így álljon ki a világ elé. Azt szeretném még mondani, hogy ez a gesztus, amit a mai napon itt demonstrálunk közösen, nem egyszerű. Én a visszalévő éveim alatt szeretném ezt az önökkel való kapcsolatot fenntartani, szeretném állandóan a figyelmemet érzékelteni, szeretném, hogyha önök is tudnák, hogy a Sándor-palota nyitva van, és ugyanakkor szeretném, ha mind a ketten a magunk részét megtennék ebben az együttműködésben.

Isten hozta önöket, és érezzék jól magukat itt, ezen a fogadáson!

„Apró Dolgok Istene”

Alíz története

Lakatos Zoltánné, Alízt 15 éve ismerem, de személyesen nagyon régen találkoztunk. Anno, Alíz minden képzésünkön, továbbképzésünkön szorgalmasan részt vett, nyaranta pedig gyerekeket hozott országos olvasótáborunkba. Alíz a gyönyörű Heves megyei településen, az Egerből pár kilométerre fekvő BÉlapátfalván él. Soha nem jártam még ott, csak átutazóban és nem is gondoltam, hogy ennyire festői a Bükk-hegység lábánál található település. Nevét a szállásbirtokos BÉl nemzetségtől kapta. 1415-től 1905-ig Apátfalva, majd BÉlapátfalva. 2004. július elsejétől városi címet kap.

Bélapátfalva 1761 előtt mezővárosként szerepelt, majd a malmok, a papírgyár, a keménycserépgyár és az 1910-ben a régi cementgyár megépítésével kialakult a település ipari jellege. A két világháború között itt állították elő az országban termelt cement egynegyedét. A BÉlkő mészköincsére alapozva 1980-ban átadásra került az új cementgyár, amely a 2001-ben történt bezárásiáig a község és a környező települések lakosságának biztos megélhetést nyújtott, az országot pedig kiváló minőségű cementtel látta el. A város lakosainak száma 3300, ebből körülbelül 700 a cigány.

Alíz azt mondja, a városban élő cigányok többségének van munkája. Az élelmiszerbolttól az idősek otthonáig mindenhol dolgoznak. De sokan eljárnak Egerbe és Verbára is. Ő is ment volna Egerbe a kórházba dolgozni, fel is vették, csak a bejáráshoz szükséges bérlet árát a munkáltató nem fizette, anélkül pedig a fizetése fele arra ment volna el. Egyébként Alízéknak havonta 43 ezer forintból kell „megélniük”. Nem véletlenül tettem idézőjelbe a szót. Hogy csinálod? – kérdeztem. – Hát úgy, hogy az

egyik hónapban ezt fizetem ki, a másikban azt. Természetesen folyamatosan el vagyok maradva valamivel, jönnek is rendszeresen a felszólítások.

Azt csak a beszélgetés végén tudom meg, hogy 4 éve kikötötték nála a vizet, mert nem bírta fizetni. – Gondolj csak bele, mennyi vízdíjat megspóroltam így – mondja mosolyogva. – De most azt hallottam, hogy a Polgármesteri Hivatal egy új munkalehetőség megteremtésén dolgozik, műanyag feldolgozót létesítenének, ahová körülbelül 200 embert vesznek fel, de az a gond,

hogy nem csak BÉlapátfalváról, hanem a környező 8 településről is.

Alíz nagyon szép utcákat mutat, ahol többségében cigányok laknak. Egy emelkedőn jutunk fel a Mártírok utcába, a látvány így is, úgy is gyönyörű. A fehérre meszelt házak, a rendezett, virágos udvarok, a bennünket körülvevő hegyek... Egy épülő társasházig is elmegyünk, ízléses, jó elrendezésű lakások vannak benne, több cigány család álma, csak hogy a vállalkozó csödbe ment, vagy egyszerűen eltűnt az építetők pénzével (?) és nem fejezte be az épü-

letet. Alíz azt mondja, ez a rész a régi cigánysor, bár igazán régi építésű házak itt sincsenek, hiszen 1985-ben mindenki építkezett. És van egy új cigánysor is, a város másik részén, de a városban elszórtan is több cigány család él.

Bélapátfalván szeretik a cigányokat, mondja Alíz, nem tesznek különbséget ember és ember között. Ezt a sétánk során tapasztalom is. Alízt mindenki kedveli, és mindenki tőle várja, hogy megoldja a Mártírok út aszfaltozásának elintézését. Ami valóban sürgető lenne, hiszen télen, vagy esős időben veszélyes lehet rajta közlekedni. Alíz már többször, több fórumon elmondta ezzel kapcsolatosan a véleményét. Azt szeretné, ha a polgármesteri hivatal, a Lungo Drom helyi szervezete és a kisebbségi önkormányzat közösen pályázna és végre aszfaltozott úton járhatnának.

Alíz született BÉlapátfalvai, öten vannak testvérek, de már csak ketten élnek. Először az édesanyját vesztette el, majd az édesapját, a két bátyját két hét különbséggel, az anyósát, apósát, a kisunokáját, nemrég a nővérét és a keresztfiának a kisfiát. Még sorolni is sok.

A kis Alíz nagyon szeretett iskolába járni, annak ellenére, hogy nem volt jó tanuló. Soha nem hiányzott. Amikor aztán elvégezte a 8. osztályt, elment dolgozni. 15 évesen a már fent említett cementgyárban kezdett el dolgozni: volt hogy a töltősorra tették, ami még egy férfinak is nehéz munka volt. A cementgyár jól fizette az alkalmazottait. 17 évesen ismerte meg a férjét Egerben, a cigánysoron. Először megtiltotta magának, hogy érdekelje a fiú, mert az olyan volt, mint egy gádzsó, mondja nevetve. A legidősebb lánya, Melinda 29 éves, Zolika 27, és Alízka 25. Alízka és Melinda gyese van, Zolika egy vállalkozónál dolgozik.

Alíznek fontos volt, hogy a gyerekei tanuljanak: Melinda kereskedő, Alíz betegápoló.

Alíz 15 éve vezeti a Lungo Drom helyi tagszervezetét, és koordinálja lelkiismeretesen a Fekete Roma Szívek Kulturális Egyesületet. Az iroda, a próbaterem a lakása. Az egyik szoba fala az együttes fellépéseinek sikereit tanúsító oklevelekkel van „tapétázva”. Próbálni, ha jó az idő az udvaron szoktak, ha rossz, a kis házban. Hatan vannak az együttesben: egy gitáros, egy kanalas, egy kupás, két lány és egy 7 éves kislány, Alíz unokája. A polgármesteri hivatal évekig támogatta a tevé-

kenységüket 20 ezer forinttal, de mióta kisebbségi önkormányzat működik a településen, azóta nem. Pályázni körülményes, hiszen nincs saját számlaszámuk, annak költségeit sem a szervezet, sem az egyesület nem tudja fizetni, így aztán vagy megkérlik a kisebbségi önkormányzatot, hogy az ő számlaszámukat had tüntessék fel a pályázaton, vagy elesnek a pályázati lehetőségektől. Minden nevesebb ünnepeken fellépnek, régen sokat jártak folklór fesztiválokra Egerbe, Hevesre, Tiszalúcra, Recskre, Besenyőtelekre, Verpelétre, Kecsendre. Ma már kevesebb a lehetőség, és az utazást is egyre nehezebb megoldani, miután legtöbbször nincs támogatás az útiköltségre. Igaz, a Polgármester úr díjmentesen az Egyesület ren-

delkezésére bocsájtja a hivatal mikrobuszát, de ha egész nap ott vannak egy rendezvényen, akkor valamit enniük is kell. Alíz, hogy ez a probléma is megoldódjon, csigatésztát csinál, meg varrogat, és ebből a kis mellékesből támogatja az Egyesületet.

Amikor arról kérdezem, hogy mire a legbüszkébb az elmúlt 15 év eseményei közül, a gyerekekkel kialakított jó kapcsolatról beszél. Hogy van, hogy 30–35 gyerek van a kicsi udvarban és fegyelmelzetten, örömmel vesznek részt a próbákon. Olyan története is van Alíznek, hogy a gyerekekkel közösen „írtak” egy színdarabot: neki csak az alap-történetet kellett elmondania és a szerepeket kiosztania és a gyerekek folytatták azt tovább.

Most szintén a gyerekekkel szervezne közös programot. Azt mondja, szemetek az utcák, mi sehol nem láttunk szemetet, jó lenne, ha a Lungo Drom helyi szervezete és a kisebbségi önkormányzat valamint a gyerekek, no és a települési önkormányzat egy közös akcióban összeszednék az eldobott hulladékokat, levágnák a fűvet.

Alíz háza a Bélkő lábánál fekszik. Gyönyörű a kilátás. Az udvaron terít meg, fejedelmi ételt készített a tiszteletünkre, és sk készítette csigatésztát csomagol ajándékba. Meghatódom, mert nem először tapasztalom, hogy olyan emberektől kapok ajándékot, sokszor erejüket, meghaladó figyelmeséget, akik maguk nélkülölnek.

Alízról egy gyönyörű regény jut azóta is az eszembe: egy indiai író, **Arundhati Roy**, Az Apró Dolgok Istene című regénye. Talán nem történik, nem történt semmi olyan különös esemény Alíz életében, amire bárki felfigyelne. Nagy dolgok nem, csak Apró Dolgok. És mi hajlamosak vagyunk nem odafigyelni ezekre az Apró Dolgokra. Én azonban megint sokat tanultam ezekből az Apró Dolgokból. Ez esetben Alízról.

Paksi Éva

Ragályi Elemér előítéletekről és kegyelemről

A szabadság mércéje

Külföldön is elismert operatőrünk ártatlanul elítélt roma férfi történetét dolgozta fel második játékfilmjében. A Nincs kegyelem című alkotás költőien, katartikus erővel s olykor iróniával és mindezek mellett közérthetően fogalmaz meg súlyos társadalmi problémákat. Premierjét a minap tartották az Uránia Filmszínházban. Amúgy három kópiájával nehéz lenne betéríteni az országot, miközben a film rendezője úgy véli: mondanivalója okán akár kötelező tananyag is lehetne.

– *Pusoma Dénest 1995-ben ítélte el ártatlanul a bíróság. Gyilkosságot beismerő hamis vallomását csellel szedte ki belőle a rendőrség. Ügyében szellemi fogyatékos asszony volt a koronatanú. Az előzetessel együtt két és fél évet töltött börtönben. Szabadulása után kártérítésért kezdte perelni az államot, de még a döntés előtt, '97-ben felkötötte magát. Hogy jutott eszébe majd' tíz év múltán filmet készíteni a történetből?*

– A Népszabadságban olvastam néhány éve egy cikket, amely felidézte az esetet. Akkor megkerestem minden, a témában fellelhető írást. Előítéletekről, rasszizmusról csak akkor lehet filmet készíteni, ha van hozzá hiteles történet.

Megéreztem, hogy rátaláltam egyre. Pusoma személyes drámájából plasztikusan kibonthatók mindazok a társadalmi gondok, amelyek miatt úgy érzem: nehezen lakható országban élünk.

– *Filmje megrendítő. Ugyanakkor váratlan opus a Csudafilm rendezőjétől.*

– Első filmemet a közönség szép számmal megnézte, a kritika pedig legyilkolta. Hatvanhat évesen rendeztem először, nem egyszerű ilyen korban „elveszíteni a szüzességet”. Jókedvvel, önfeledten és függetlenül akartam megtenni. Magasra állítottam önmagam számára a szabadság mércéjét – amiért aztán nagy árat fizettem.

Megszenvedtem azokat a mondatokat, amelyek a Csudafilmrel kapcsolatban elhangoztak. Van ezért bizonyos összefüggés a két film között. Azt gondoltam: rendben, fordítsuk komolyra a szót!

– *Forgatókönyvíróként Magyar Elemér volt a szerzőtársa, Pusoma Dénes egykori jogi képviselője fellebbviteli ügyében. Ő maga is írt egy önálló, interneten közreadott darabot a sztoriból. Ám alapjáraton mégis cívil. Könnyen szót értettek?*

– Elemér évek óta foglalkozik etnikai, kisebbségi jogvédelemmel. Gyakorlati tapasztalatai nélkül nem sokra mentünk volna. Írói

Fotó:
Riskó Gábor

ambíciói egyébként elég sokrétűek. A boltokban kapható Kezdő bűnözők kézikönyve című munkája. Harmonikusan dogoztunk. A forgatókönyv elkészítésében két fő szempontunk volt. Egyrészt szolgálai alázattal követni a valós esemény történéseit. Másrészt a filmnyelv eszközeivel feszültté, érdekfeszítővé tenni a sztorit, hogy érzelmileg

is magával ragadja a nézőt. Utóbbi nem könnyű feladat: a média híradásai „eltompították” az ingerküszöböt. Ha azt halljuk, valakit ártatlanul ítélték el, már föl sem szisszenünk, lépünk tovább. Úgy hiszem, ez a film katarzisa is lehetőséget ad. Amelyben persze a színészek nem mindennapi teljesítményének is része van.

– **Főszerepben a Pusomát alakító Nagypál Gáborral. Hol talált rá?**

– Vajdasági színész volt, a forgatás után szerződött a Bárkához. Akkor találtam rá az interneten, amikor már feladtam a reményt, hogy meglesz az ideális főszereplő. Szerencsére megláttam a hatalmas szemeit egy fotón, aztán kiderült: a tehetsége sem kisebb. A forgatáson azt vettem észre, hogy a nagynevű színészek számára is ő jelenti a mércét.

– **Az álomjelenetekben Pusoma belső tükröképét látja a néző. A főszereplő sajátos, olykor poétikus nyelvezetét még az igazságszolgáltatás képviselői is átveszik. Saját lelemény a jellegzetes szóhasználat?**

– Megvannak Pusoma Dénes Magyar Elemérhez írt levelei. Eredeti kulcsszavai, mondatai adták a mintát számunkra. Tőle származik annak az alapproblémának egyedi megfogalmazása, amelylyel a film főszereplője szembesíti a nyomozókat: „Az már a téma dolga lesz.” Valójában tudja, hogy gyilkosnak tartják, ugyanakkor vakon hiszi,

hogy ártatlansága bizonyítható.

– **Börtön, bíróság, rendőrségi iroda – a helyszínek, az ott elhangzó mondatok, gesztusok még az álomjelenetekben is feltűnően életszerűek. Végzett előtanulmányokat a valós színtereken?**

– Nem. Magyar Elemér viszont negyven éve foglalkozik bírósági ügyekkel, húsz éve szinte kizárólag roma esetekkel. A dialógusokkal könnyen megbirkóztak a színészek, a szófordulatok életszerűen hangzottak, így nem volt kétségem: a történetet autentikusan meséljük el. Talán azon is múlt, hogy a szereplők egyszer csak megérezték az ügy fontosságát: olyan regisztereken kezdtek játszani, amelyekkel önmagukat is meglepték.

– **„Mondj nekem egy esetet, mikor egy zsarut azért léptettek elő, mert valakiről kiderítette, hogy ártatlan” – fakad ki az egyik nyomozót alakító Eperjes Károly, miután kiderül Pusoma ártatlansága. Ekkor mozdul meg a lelkiismeret a másik zsaruban, akit Bertók Lajos formál meg. „Ritkán jövök le a pulpitusról, de te szimpatikus vagy nekem” – ereszkedik le a vádlotthoz a bírónőt megformáló Csoma Judit. Persze csak Pusoma álmában. Jogászok, rendőrök látták már a filmet?**

– Jogászok többen is. Voltak, akik azt mondták: ráismernek a bírónőre. Aztán megneveztek vagy

nyolc-tíz embert. Talán ez is mutatja: tipikus esetet ábrázoltunk. Gondoljunk csak a móri ügy fordulataira vagy az ártatlanul bebörtönzött *Burkákra*. A film tanulságait vonják le a társadalomtudósok, a bűnüldöző szervek és az igazságszolgáltatás illetékesei. Filmemről függetlenül is iszonyatos problémának gondolom a magyarországi cigánykérdés megoldatlanságát. A rendszerváltás óta egyetlen politikai oldal sem foglalkozott velük érdek nélkül. Csak a választások előtt kerülnek szóba, csakis szavazataikért. Miközben a konkrét cselekvés olykor annyiban merül ki, hogy a cigánytelepet fallal takarják el. Másfelől a Pusoma-ügy tanulsága: ha valaki cigány, az eleve hátrány az igazságszolgáltatási eljárásban. Ha pedig már büntetve is volt, akkor rendőrség és bíróság általában úgy gondolja: nem kell komoly erőfeszítést tenni az alaposabb vizsgálódásra. Az etnikai hovatartozás döntően befolyásolja az igazságszolgáltatásban részt vevőket, ugyanakkor a kisebbség érdekérvényesítő képessége még ma is elenyésző Magyarországon. Gyakran áldozatok egy „sivatagi show”-ban. Az igazságszolgáltatás vágat a pusztaban, mint az éhes oroszlán, és azt kapja el prédaként, aki a leggyengébb. Egyébként kifejezetten örömmel venném, ha a film bemutatója után olyanok is akadnának, akik azt mondanák: hamis képet festettünk, és vitába szállnának. Az is félelmetes, hogy nálunk már a vád-

emelés ténye sikertörténetnek számít a rendőrség részéről.

– **Filmjének az is tanulsága: senki sem képes bossánatkérésre, önvizsgálatra. A Pusoma halála után hozott bírósági döntés ilyen indokkal utasítja el a kártérítési igényt: „Félrevezető magatartásával okot adott arra, hogy a gyanú ráterelődjön.” Évekkel később az Alkotmánybíróság alkotmányértőnek ítélte és megsemmisítette a döntést, de kártérítést az örökösök nem kaptak. Ha kapnak, akkor persze lehet, náluk kopogtattak volna azok a roma uzsorások, akik elől Pusoma Dénes a halálba menekült. Katartikus film – szemben a társadalmi tébbollyal. Miben bízik?**

– Egy filmnek akkor lehet hatása, ha minél többen látják. Ha lenne hozzá hatalmam, minden parlamenti képviselő számára kötelezővé tenném, hogy megnézze. Másfelől az is komoly erőfeszítésbe került, hogy a tizenhat milliméteres filmet felnagyítsuk, és legalább három kópia a mozikba kerüljön. Hetvenmillió forintból készült a film, állami támogatással, de a késztermék utóélete már kevésbé érdekli a kultúrpolitikusokat. Pedig – művészi kvalitásától eltekintve – a film akár tananyag is lehetne: a rendőrfőiskolán, az egyetemek jogi, szociológiai karán. Persze abban is hiszek, hogy ez a mű nemcsak az értelemre képes hatni, de a lelket is megérinti.

(Sztankay Ádám
Forrás: 168 óra)

Ragalyi Elemer pa angla istonipe thaj gracija

Le slobodipesko ginavipe

Vi ande kaver them lashed pinzhardo amaro operatiro bibeze ande robija phuterde romane mursheski historija butyardas opre ande pesko dujto khelimosko filmo. O „Naj gracija” filmo zurales lashed sikavel andre, kade, hoj le manusha te hatyaren, soske problemura si ande amaro them. Le filmosko premiero akanak sas ande Urania Filmosko teatro. Numa trine kopia-vonca phares shaj sikavas andre amare themeske e historija, de o filmari kade gindil, hoj kado filmo trubulas te sityaren andel shkoli.

– *Pusoma Deneses bibezeales ande 1995-to bersh phagerdas andej robija o mujalipe. O mudaripe andre pinzhalaro lesko biuzho phenipe xoxajipesa kidas avri anda leste o shingalipe. Ande lesko dyelo jekh dilyi romnyi sas e tanuvica. Duj thaj dopash bersh sas andej robija. Pala pesko avri slobodipe pala love las te perelisarel o stato, de inke angla o istonipe, angla 1997-to bersh opre phandas pes. Sar avilas ande tyo godyi maj pala desh bersh andaj historija filmo te keres?*

– Ande nyevipe Nep-szabadsag ginadam unyi bershenca angla kado jekh iskiripe, so angla sikadas e historija. Atun-

chi opre rodome sa iskiripe ande kado dyelo. Pa angla istonipe, pa rasizmuso numa atunchi shaj keras filmo, te si leste chachi historija. Hatyardom, hoj rakh-lom jekh. Anda Pusomaski personalno drama lashed shaj dikhas le gindura, hoj sostar hatyarav kade, hoj ande phares beshimasko them trajuvas.

– *Tyo filmo dukhalo-j. Udyanatunchi biakharalo opuso kathar o „Csudafilm”-osko rendezivo.*

– Muro angluno filmo butzhene dikhle ando mozivo, e kritika pale tele mudardas. Shovardesh thaj shove bershengo somas, kana muro angluno filmo kerdome,

pharo kattyi bershenca filmo te keras. Lasha vojasa, baxtales kam-lom te kerav. Pe uchipe tordyardom mange le slobodipeski rovlyi – pala soste pala kodo baro ahor potyindome. Zurales nasul sasma kodol vorbi, so pe „Csudafilm” phendine. Si unyi mezipe mashkar le duj filmura. Kade gindyisardome te boldas pe biloshaki e vorba!

– *Le filmoski ginadyi te iskirisares Magyar Elemer zhutisardas tut, kon Pusoma Deneseko mujalo sas ande lesko dyelo. Vi voj iskirisardas jekh historija pa Pusoma Denes, so po interneto sas. Lashed hatyardan tume?*

Fotó:
Riskó Gábor

– Elemer but bershakerel butyi etnikaka, majcinipeska krisasa. Bi lesko zhanglape na pe but gelamas. Siles butfalo iskitoresko ambiciovo. Andel bolci shaj kinas leski butyi, o „Kezdő bünözök kézikönyve”. Andej pacha kerdam butyi. Duj fontoshi dyelura sasame. Chaches trubulas te iskirisaras so pe-

cisajlas thaj le filmoska shibake zhutipesa te keras interesno o filmo, te ingrel pesa le dikharen o filmo. Kado naj biphari butyi. Ande mediavo but kesave dyelura si. Te kado shunas, hoj varikas bibezex phangren andej robija, chi las sama, zhas majdur. Kade patyav, kado filmo po katarzisho del shajipe. Ande soste pale zurales fontosho-j le aktorongo khelipe.

– *Ando filmo Pusoma Deneses Nagypal Gabor khelelpe. Kaj rakhlan pe leste?*

– Vajdashagosko aktoro sas, pala o filmo iskirisardas tele kaj e Barka. Atunchi rakhlom pe leste po interneto, kana aba opre dom e speranta, hoj rakhav lashe aktoros. Pe baxt dikhlom leske bare jakha pe jekh kipo thaj zhanglom, hoj lesko zhanipe naj majcerra. Kana kerdam o filmo kado lom sama, hoj le bare anaveske aktorura len sama les.

– *Andel sunoske kipura Pusomoska glindako kipo shaj dikhen le dikhara. Pusomoski shib vi le mujalipeske butyara len perdal. Tu rakhlan avri leske vorbi?*

– Siame Pusoma Deneseske originalni lil, so kaj *Magyar Elemer* iskirisardas. Ame kadal vorbi hasnisaras, so voj phendas. Voj phendas vi kado, so o aktoro phenel le shingalonge: „Kodo aba la temaki butyi avla.” Chachikanes voj lashes zhanel, hoj mudareske

gindyisaren, de udyanatunchi korres patyal, hoj maj zhanen, chi kerdas kanchi.

– *Robija, mujalipe, shingalipeski oficija – le thana zurales chache-j. Sanas te dikhen kodol thana?*

– Nichi. Ba Magyar Elemer shtarvardesh bersha kerel butyi sar mujalo, bish bersha numa romane dyelonca. Le dialogushenca biphares kerde butyi le aktorua, le vorbi chache sas, pa historija autentikusho paramicha phenas. Vi kodo zhutisardas amenge, hoj le aktorura hatyardine la historijako fontoshojpe, vi lenge fajilas pengi butyi.

– *„Phen mange jekh dyelo, kana jekhe shingalos anda kado tor-dyarde angla, ke pa varikaste avri phendas, hoj chi kerdas kanchi nasul.” – jekh aktoro, kas Eperjes Karoly kheldaspe, kana zhangline, hoj Pusoma chi kerdas bezex. Atunchi avel le duxosko pinzharipe ande kaver shingalo, kas Bertok Janos khelelpe. „Na butivar avav tele pa pulpitosho, de tu simpatikusho san mange” – phenel Pusomaske e mujalarica, kas Csoma Judit khelelpe. Numa ande Pusomasko suno. Mujale, shingale dikhline aba o filmo?*

– Majbut mujale dikhline aba. Sas, kon kado phendie, pinzharde pej mujalarica. Pala kodo phendine oxtodesh ana-

va. Vi kado sikavel but kesave manusha si. Te gindyisaras pel morosko dyelo vaj pe *Burka thaj pesko shavo*. Ando o filmo but zhanen te sityon le zhanglipeske manusha, le shingale thaj le mujale. Pasha muro filmo zurales bare bajoske gindyisarav o ungricko romano pushipe. Kathar la organizacijako paruvipe chi jekha politikaki rig chi bunusardas lenca, numa pala irdeko. Numa angla o paruvipe avile ande vorba, numa pala lengi hertija. Mashkarkado numa kattyi keren, hoj o romano telepo zidosas sharaven. Pa kaver rig le Pusomake dyelosko zhanipe, te varikon roma-j, atunchi majnasul istonen ande lesko dyelo le mujale. Te pale andej robija sas, atunchi chi trubul te vizhgalisaren lashes. Hoj kon anda sosko etnikumo si, fontosho-j angla o mujalipe thaj o majcinipe chi zhanel te losarel pe peste angla o mujalipe ande Ungricko Them. Butivar kesavo-j, sar o „Sivatagi show”. O mujalipe nashel pej mal, sar o bokhalo levo, thaj kodo lel, kon o legmajslabo-j. Zurales losshos, te pala o filmo avlan kesave, kon kado phenenas, xoxamno kipo makhlam thaj andej duma uranas. Vi kado daralo-j, hoj amende le vadosko vazdipe si lasha ande shingalipe.

– *Le filmosko phenipe vi kado: khonyik chi zhanel te mangel jertipe. Pala Pusomosko meripe o mujalipe kado phendas: „Voj kade vorbisar-*

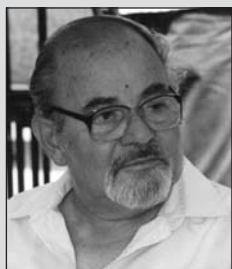
das thaj kerdas, hoj o mujalipe kado te gindyisarel voj kerdas o bezex”. Majzebejime bershenca le Alkotmanyosko mujalipe nasuleske phendas avri kado istonipe, de love le nyamura chi hutyliline. Te hutyilen, atunchi shaj si, lende kopogtatisardinas le uzhorashura, kon anglal Pusoma Denes ando meripe gelas. Katartikusho filmo-j – vorta jakhenca le tarshadalmosko tebolo. Ande soste hatyares?

– Jekhe filmoske atunchi shaj si hatyaripe, te butzhene dikhen. Te shaj kerav, sa parlamentoske manusha trubulas te dikhen. Ba vi kado phari butyi sas, hoj le deshushove milimetrongo filmo te bararen thaj trin kopiji ando mozivura te zhan. Ando eftavardesh millioivura forintura avilas avri o filmo, o stato das amenge love, de hoj so avla le filmosa, aba naj interesno la kulturake politukushura. Pale – pasha la kulturako kvalitasho – o filmo akar sityaripesko mato shaj avel andel shingalipeski opruni shkola, ande la krisako thaj sociologijako univerzitato. Haj inke vi kado patyav, hoj kado filmo na numa la godyake lasha-j te na vi ko dyi vorba del.

(Sztankay Adam
Zvoro: 168 chasura)

Fordítottta:
Géczy József

Farkas Kálmán

Ökrös Mari szobra

Csisznyikó, cigányváros. Apró, nádfedeles házak, közjük ékelődve putrik, színes, szegényes, rendezetlen összevisszaság. A gödrökből égre nyíló viskók, vászon firhangos viskók, vászonfirhangos ajtók. Ez a girbe-gurba Kígyó utca a cigányváros központja, ahonnan már csak a szántóföldekre, a téglagyári kubikgödrök felé szárnyalhatott kacagás, hegedűszó, gyerekzsivaj, és esténként az önfelelt dilizés.

A part alatt volt a dögkút. Gyomrából olykor a Dada Jancsi családja egy-egy frissen kimúlt sertést élesztett e világra gyorstüzek mellett. Ilyenkor zsíros, fortyogó katlanhoz hasonlított a Csisznyikó. Nehéz levegő lebegett felettünk egész éjszaka.

A ház végéhez ragasztott putriban Ökrös nagypapám élt. Külön, egyedül. A konyhából balra nyílt a kis ház, jobbra a nagy. Mindig patyolattiszta volt. Annuska, a nővérem, tavasztól őszig minden szombaton felmázolta.

Itt éltünk '45 előtt, de még a háború után is évekig. Felnőtt ember, kenyérkereső nélkül. Apa nélkül nevelkedtem. Nővérem férjét pedig már régen a frontra vitték, ki a Don-kanyarba. Így Annuskát és két gyermekét is anyám tartotta.

Sokszor nem is tudtam honnan volt meg a betevő falat. Valahogy mindig került. Anyám ócskázott. Battyuval a hátán végigkiabálta sokszor étlen- szomjan a kisváros irdatlan hosszú utcáit. Emellett mosni, mosni,

Kálmán bácsi kislányaival, Ökrös Marival és apósával.

Kígyó utca 4. Itt, a lelegején állt földbe gyökerезve anyám, Ökrös Mari nyútt, náddal fedett vályogháza. Falának görcsös, kopott faltjait, esőverte árkaít tapasztotta és meszelte fehérre falait friss illatú tippannal. Égre nyílt benne a konyha, s jobb napokon kéményéből magasra szállt az ízek füstje jelezve: Ökrös Mari a kenyeret és a ma is utánozhatatlan ízű bodagot süti a kemencében a töltött káposzta mellé.

meg vasalni járt a trafikosékhoz, a gazdag parasztokhoz. De batyuzó útján mindig útbaejtette a templomot, vagy a kálváriai kápolnát. Betért, hogy Isten segítségét kérje, bár nem mondom, hogy ügybuzgó katolikus lett volna. Istentagadó soha, noha tagja '45-től az MKP-nak és a Mária kongregációnak. A „szent-asszonyok” sok neves nőszent ünneplésére összejöttek. Imádkoztak, énekeltek, ettek-ittak. Egy-egy Erzsébet- vagy Katalin-nap felért egy keresztelővel.

Anyám ilyenkor magával cipelt, mondván „legalább jóllaksz, Kamucikám”.

Ökrös Marit sokan ismerték és szerették. Bizonyára tisztessége, szavahihetősége és becsületes munkája végett. Tűző napon, dermesztő hidegben képes volt a Geiger-, a Polgár-féle uradalomba tíz-húsz kilométert is gyalogolni. Ócska ruhák kilóit cipelte batyujában. Zsírozót, lisztet, krumplit, szalonnát, ennivalót hozott cserébe. A cselédek cseléde volt, hiszen a komencióból csíptek le valamicskét neki, hogy ne éhezünk.

Iskolai szünetekben mezítláb róttam mellette a kilométereket az alföldi, nagy lapos város tanyavilágának úttalan, mikor poros, mikor sáros útjain éhesen, fázva. Láttam, milyen szeretettel vették körül a cselédek az áporodott, nehéz szagú házakban, s cibálták köténytét. „Mariska néni” a gyerekek, aki gatyát, használt bakancsot, kombinét, levetett nadrágot, vagy télikabátot vitt rájuk.

Anyám öt gyermeke, köztük három fia közül talán a legbüszkébb rám volt. Talán, mert tizenhat év után születtem, Annuskát követően vakarékként. Úgy ítélte meg, a legkülönbnek kell lennem, kiválni minden áron a cigányok közül. Úgy járatott iskolába, hogy a látszatát is elkerüljem: cigány vagyok. Mindenre képes volt a sikeremért.

Imát mormolt évtizedekig fülem hallatára. Titkon éhezett, félretette a legfinomabb falatokat. Virrasztott éjszaka, kikelt az ágyból, ételt melegített, s nézte, amíg ettem. Fillérjeit kuporgatta össze gebelében az álmodott szilvakék öltönyre. Etetett a trafikosék konyhájában, s batyuval hordta haza télen a disznóölésekkor a hurkát, tepertőt, káposztát...

Édes álmat lábánál aludtam. Imára kulcsolt kézzel tanított könyörgésre Krisztus fenséges tekintete előtt. És a legbüszkébb Ökrös Mari volt a Csisznyikóban, amikor a fia a városházára került tisztviselőnek, s kinevezték jegyzőnek. A Csisznyikó büszke volt rám. Anyám féltett, óvott. Legfőképpen a cigányoktól, akik közül reggelente már ott várahoztak az irodám ajtaja előtt segélyért, munkáért.

Csak anyám nem jött. Soha. Talán még azt sem tudta – ha csak titkon nem –, hogy melyik szobában dolgoztam. Szerdán, szombaton volt nagypiac. Ilyenkor lejártam hozzá dél körül a part alá az ócska piacra, ahol árult.

– Éhes vagy, fiam? – kérdezte, hiszen tudta, érezte miért megyek. A gebelébe nyúlt, pénzt kutatott a nyakában hordott vászonzacskóban. Óvatosan, mint aki attól fél, hogy valaki meglátja, körülnézett, s a kezembe csúsztatta a pénzt.

Nem akarta megalázni, megszegényíteni a jegyző urat.

Cigányasszonyok. Ősi törvények szerint élnek. Életfogytig hallgatnak, őriznek titkokat. Anyám is.

Egyik őszi borongós reggel csak annyit mondott, későn jön haza. Ömlött az eső, mintha kannából zúdult volna. Ott gubbasztottam a pislákoló vaskályha mellett a nagyszobában és egyre csak ismételtettem a falra rajzszeeggel kifüggesztett lapra írt matematikai képleteket. Ki tudja, hányadszor mormoltam el a kúp, a gúla, a gömb köbtartalmának képleteit, amikor a keresztfás apró ablakon át megpillantottam anyám apró, görnyedő alakját.

A szakadó esőben megfeszülve tolt egy talicskát, amelyen valami nehéz, zsákba bugyolált tárgy nyúlt ki egészen a kerék fölé.

– Égetett kőből faragták. Nézzétek milyen szép a Szűzanya. Csupa áhítat – mondta, s mintha glória lebegett volna meg apró kontya fölött. – Állj mellé, Kamucikám! – Odaálltam a Mária – szobor mellé. – Olyan nagy, mint te vagy – áradozott, amidőn a gang tégláira állítottuk a szobrot.

Zuhogott az eső. Mi a szobrot bámultuk. Nem tudtunk betelni a látványával. Becipeltük a szobába. Odaállítottuk anyám feje mellé az éjjeliszekrényre.

– Lesz már ki előtt imádkoznod, kisfiam – jelentette ki anyám, és gondosan megtörölgette az esőkönnyes Mária-szobrot.

E naptól gyóntatószékemmé vált. Esténként előtte ereszkedtem térdre. Kértem, mikor ne feleljek matekból, vagy magyar nyelv és irodalomból, s ha mégis felszólít Szokolay tanár úr, akkor mit kérdezzem tőlem. Bifláztam a leckét, közben könyörgtem egész esztendőben a Szűz Máriához, és kértem, segítsen, ha elcsavarogtam az időt, s nem tudtam felkészülni.

Soha nem fogyott el a friss virág a Szűzanya előtt. Anyám távoli útjairól is hozott egy-egy csokor vadvirágot. Örült a lelke, ha véletlenül úgy érkezett, hogy ott látott térddepelni, imádkozni.

– Meglátod, kisfiam, megsegít az én Szűzanyám, Máriám! – kulcsolta ilyenkor imára a kezét, s keresztet vetett.

Ökrös Mari, az analfabéta cigányasszony szentül meg volt győződve: könyörgéseinknek, s az én fohászaimnak köszönhettem, hogy elvégeztem a polgári iskolát.

Szűk lett számomra a Csisznyikó világa. Megnyíltak előttem az érvényesülés lehetőségei. A Csisznyikót, anyám nádfedeles házat, a friss vadvirágoktól illatozó hűvös, mázolt szobát, amelynek sarkában ott vigyáz a Szűzanya, s talán éppen anyám térdpel előtte, soha nem felejttem el. Valahányszor átléptem a gangon, s benyitottam a konyhába, könnyező szemmel hajoltam le és borultam anyám nyakába.

Később, amikor filozófiát oktattam, valami ősi ösztön, valami megfoghatatlan démon mégis mindig odakísért a szobor elé. Térdre kényszerültem előtte. És odapillantottam a falra, ahol diákkoromban a matematikai képleteket olvastam.

Anyám, Ökrös Mari állt mögöttem.

Bogdán János szobrának avatása

Április 21-én bensőséges ünnepség keretében avatták fel **Bogdán János** portré-szobrát az általa alapított – Magyarország és Európa első és eddig egyetlen cigány gimnáziuma – a pécsi Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium aulájában. A neves pedagógus és pedagógiai szakíró még csak negyvennégy éves lenne, de egy tragikus autóbaleset következtében már nyolc éve igazoltan hiányzik körünkből.

Görgetegen született egy beás cigány családban. Szülőfalujában járta ki az általános iskolát, majd egy kaposvári szakközépiskolában érettségizett, s szerezte meg azzal párhuzamosan az esztergályosi szakmunkás-bizonyítványt. A Janus Pannoni Tudományegyetemen és az ELTE Szegedre, a Juhász Gyula Főiskolára kihelyezett tagozatán szerzett tanári diplomákat (magyartörténelem, illetve filozófia szakon). Megjárta a pedagógia valamennyi grádicsát. Volt szakközépiskolai tanár, tanított mezőgazdasági szakmunkásképzőben, gimnáziumban, de volt kollégiumi nevelőtanár, óraadó és egyetemi oktató is. Miután szinte emberfeletti szervezőmunkával tető alá hozta a most emlékének szoborállításával is adózó roma gimnáziumot, ő lett az első igazgatója is. Részt vett a Roma Sajtóközpont alapításában is. A pécsi cigány kisebbségi önkormányzat tagjaként is működött. 1994-ben tanulmánya jelent meg „A cigány oktatásfejlesztési programokról”, majd 1996-ban és 1998-ban „A cigány oktatásfejlesztési programról” címmel. 1999-ben – a cigányság társadalmi

helyzetének javítását célzó hosszú távú stratégia kimunkálásakor – a „Vázlatok egy lehetséges oktatási stratégiához” címmel dolgozta ki s adta közre elgondolásait. Írásai jelentek meg a Csenyete antológiában („Kik Pólya Zoltán szövetségesei?”) és az Iskolakultúra című folyóiratban is. Életművét posztumusz *Solt Ottiliadíjjal* ismerték el.

Minek a szobor – vagy, ahogy **Móra Ferenc** tette fel a kérdést egy **Dankó Pistára** emlékező versében – „minek a síremlék egy szegény cigánynak?” Mert – persze mondani se kell – nem néhai és nagyon hiányzó Bogdán János az első magyarországi cigány, akinek emlékét köztéri, vagy sírkerti szoborral, domborművel igyekszik megőrizni a hálás utókor. Még akkor is, ha „róla minden szívben élő emlék támad” – ahogy Móra fogalmazott az imént idézett költeményben. 1912-ben avatták fel Szegeden az országos közadakozásból állítottatott – Margó Ede által alkotott – Dankó Pista-szobrot. (A márvány-Dankó költségeihez a legnagyobb magyar nótaszerző és nótaköltő neves és névtelen tisztelői járultak hozzá.)

Az első, cigányokat ábrázoló hazai szobrok azonban jóval korábbiak. **Izsó Miklós** szobrászművész 1862-ben és 1863-ban nagyon sok zsánerszobrot: korteseket, arató nőket, táncoló parasztokat, juhászokat, s mellettük számos egyszerű cigány alakot is megmintázott. Ezek közül a leghíresebb az 1862-ben alkotott *Cigány Laokoón* című szoborműve volt. Feljegyezték azt is, hogy pálya-

társa, **Julier Ferenc** a Képzőművészeti Társulat 1876. évi kiállításán egy cigánykovácsot ábrázoló szobrával is szép sikert aratott.

Bihari Jánosnak, a magyar zene és a verbunkos muzsika atyjának, az utolérhetetlen hírvíg cigányprímásnak 1928-ban a Főváros emelt mell-szobrot a margitszigeti Művész sétányon. Az eredeti bronzszobor talpazatának felirata „a magyar hősi zene babérkoszorús költője, a Rákóczi induló és a magyar verbunkosok halhatatlan muzsikusa”-ként méltatta. A háború alatt a szobor megsérült, majd eltűnt. 1968-ban a Fővárosi Tanács egy **Radó Károly** alkotta mészki mell-szoborral pótolta a hiányt. E szobor ma is ott áll.

1932-ben **Radics Béla** **Stróbl Alajos** az ünnepelt

cigányprímás, zeneszerzőnek emelt Budapest népe közadakozásból egész alakos szobrot, amelyet sírjánál a Kerepesi temetőben helyeztek talpazatra. A körülrajongott muzsikus **Radics Vilmos** prímás fia, anyai ágon **Boka Károly** prímás leszármazottja; **Bura Károly**, **Bura Sándor** és **Magyari Imre** prímások apósa volt. **Siklód Lőrinc** a hóna alatt hegedűvel, kezében leengedett vonóval ábrázolta. Sírfelirata Radics leghíresebb szerzeményét idézi („Megállók a keresztút-nál...”). E temetőben lévő díszsírhelyen nyugszik **Péli Tamás** is. Álma és sírja fölött faragott kőoroszlán őröködik.

Czikka Panna emlékműve

Péli emléktábla

budapesti operettprimadonáról: **Hegyí Arankáról** – **Hegyí Poldi** szabadkai primás hamar árván maradt leányáról – mintázta Tancosnó című szobrát, ami sokáig a Pesti Vigadó épületét díszítette. Az azonban még ennyire sem lehet köztudott, hogy az idén éppen százhatvan éve született Somogy vármegyei illetékességű

Dankó Pista síremléke

Szimplicziusz Barcza József is szobrot kapott volna, ha nem szól közbe a történelem. Az Amerikát és egész Európát végig turnézó sikeres zenekar primásának párizsi, majd itthoni rajongója, Rippl Rónai József festőművész kívánt szobrot állítani. **Medgyessy Ferenc** kapott tőle erre megbízást, de jött a világháború, és sajnos a kisebb gond is nagyobb lett a terv valóra váltásánál.

Az 1956-os forradalomban hősi halált halt fiatal cigány lány, **Szabó Ilona** (Kócos) életéről tavaly októberben e rovatban írtunk s az 1994-ben leleplezett dom-

borművéről (készítette: **Domonkos Béla**) is közöltünk képet.

1996-ban a budapesti Bálvány utcában avattak domborműves emléktáblát „a zongora fejedelmének”, a világhírré jutott Franciaországba költözött és ott elhunyt zongoravirtuóz, **Cziffra György** egykori lakásánál. Az **S. Hegyí József** kezét dicséroron bronzrelief az egyik legjelentősebb és legismertebb magyar zenei előadóművész emlékét idézi, aki roma zenész családból származott. (Édesapja, **id. Cziffra György** kávéházi zenekarok cimbalmosa volt.)

Ugyanebben az évben került talpazatára – s csakúgy, mint a most avatott **Bogdán János**-szobor: iskolát díszít – **Rácz Aladár** nemzetközi híru cimbalomművész, első Kossuth-díjasunk életnagyságú bronz mellszobra, **R. Törley Mária** alkotása. A budapesti Rácz Aladár Zeneiskola növendékei találkozhatnak vele nap mint nap.

2000-ben két kiemelkedő cigány művész is képzőművészeti értékű emléktáblát kapott. **Czutor Béla** primás emléktábláját (**Lantos Györgyi** művét) a hódmezővásárhelyi Fekete Sas Szálló falán avatták fel, a korábbi „szimpla” márványtábla helyén. „Béla cigány” portréja mellett, az őt halhatatlanná tevő Dankó-melódia első sorainak kottája is a falra került. (Vásárhelyi sétatéren

Béla cigány muzsikál...”) E helyt illendő megemlékezni arról a személyről is, aki egymagában állta az új emlék költségét: **Kenéz Ernő** vásárhelyi operaénekes özvegye, **Kenéz Heka Etelka** volt az adományozó.

Péli Tamás roma születésű festőművész, egykori országgyűlési képviselő mész-kő-bronz kombinációjú emléktáblája budapesti otthonának épületére került. A ferencvárosi önkormányzat megbízásából **Sándor Antal** szobrászművész alkotta meg Péli dicsőségére.

A történelmi Magyarország több pontján is akad cigányszobor. A szlovákia Dunaszerdahelyen két éve avattak fel egy Bihari-emlékművet. Ugyancsak Szlovákiában, Sajógömörön, a születése helyén, az első ismert hazai cigányprimás, Czinka Panna emlékműve áll. Hírből tudjuk, hogy Szerbiában is emeltek néhány helyi nép-

szerűségnek örvendő magyar cigányprimásnak szobrot, de ezek sorsa a legutóbbi balkáni háború után ismeretlen.

Itt lenne az ideje (talán már el is késtünk vele) pontos regiszterbe szedni a Kárpát-medence, de legalább Magyarország cigány szobraikat, holokauszt emlékhelyeit, domborműveit, a képzőművészeti értéket nem, de történelmit annál inkább hordozó, szaporodó cigány vonatkozású emléktáblákat. Számba venni, számon tartani, ápolni és megóvni a temetőben az egykori roma nagyságok, hírességek még fellelhető sírhelyeit, nagyjaink márvány névjegyekkel még nem jelölt szülő- és lakóhelyeit.

Szörnyű nagy az adósságunk. Az akkor is, ha Pécsen ezek közül most egyet ünnepélyesen leróttak.

Hegedűs Sándor

Bihari-Dunaszerdahely

Hegedűs Sándor

Mága Zoltán

A szeretet hegedűse

A könyvet jegyző Apáczai Könyvkiadó budapesti központi könyvesboltjában csaknem hétezer forintot kellett fizetni a más könyvterjesztők üzleteiben egy ezressel olcsóbban kínált **A szeretet hegedűse** című kötetért. Az album-formátumban, plüsskötésben közreadott emlékirat a Szolnoki születésű fiatal sztárprimás, **Mága Zoltán** önéletírása. Mivel *Berkes Béla* 1944-ben megjelent „Családi hegedű” című emlékirata óta nem akadt cigány zenész, akinek önmagáról írt kötete jelent volna meg, mindenképpen fontos kordokumentumot jelent a gyönyörű műnyomó papíron több mint kétszáz színes fényképpel illusztrált 128 oldalas kötet. (A New York Times és a BBC fotóriporterei s hét más hírképész felvételei mellett lapunk munkatársának, *Nyári Gyulán* képei is hozzájárulnak a gazdag látványvilághoz.)

Ami pedig magát a memoárkötetet illeti: talán nem véletlen, hogy harminckét éves emberek még nem szoktak ilyenrel előállni. Általában egy pálya végén, az életút célegyenesében, vagy egy korszakos váltást követően, mintegy összegzőként íródik e műfaj. Negyvenen innen, harmincon is éppen túl az ember – még ha olyan formátumú élművész is, mint Mága – javában építkezik, építi önmagát, s bármennyire ünnepezt is, feltehető és sejtethető róla, hogy még felfele ívelő az útja, művészi kiteljesedésének nem érte még el a tetőpontját. Emberi bölcsessége is érik, s ellentétben azzal, amit és ahogy ma lát, másra és (remélhetően) főleg másként emlékezne néhány évtizeddel később.

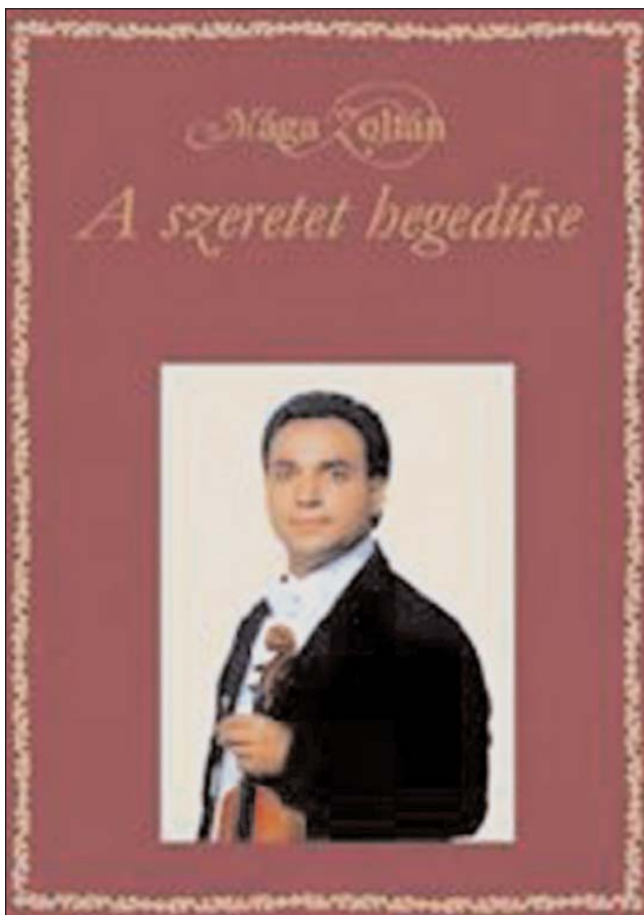
Addigra biztos rájön, s ha becsületes, magának is bevallja, hogy mi volt talmi csillogás az életében, s mi volt, ami ércnél maradandóbb.

Az önkezűleg elkövetett emlékkötetek akkor jók, ha olyan tartalommal vannak telítve, amivel egy külső szemlélő képtelen lenne megírní. Ha tehát csak elvétve szorul belé olyan tartalom, ami a napilapok és hírmagazinok archívumaiból nem szedhető össze, nem teljesíti a maga elé tűzött célt. Sajnos Mága Zoltán kötetében sok esetben ott személyes, ahol nem használ még a saját külképeinek (imázsának) sem. Részletesen megtudjuk: mikor, mit evett, illetve mit nem fogyasztott külföldön (esetek a rákkal, kagylóval, tenger gyümölcseivel, a császárvárosi bécsi szelettel stb.), miközben nagyon fontos, s különösen nagy érdeklődésre számot tartó ügyeket

néhány kurta mondattal elintézt. (Például az Auschwitzot megjárt, a gázkamrákat muzsikálva megúszó nagypapa, aki kiszabadulva rögtön hadifogságba kerül – annyira szokatlan sors, hogy mindenképpen bővebb kifejtést érdemelne. Ahogyan – ha már felveti az ember – azt sem ildomos egyetlen mondattal letudni, hogy „a kollégiumban fizikailag is bántottak a társaim”). A belső ellentmondásokra az összes műfaj közül az emlékirat a legérzékenyebb. Egyetlen emlékezetbotlás vagy pusztá félreérthetőség elég, hogy aláásson minden hitelességet. „Édesapám örömmel támogatót.” „Megírtuk a levelet, hogy szeretnék felvételizni a Rajkó Zenekarba.” – áll a 16. oldalon, a következőn viszont már ez olvasható: „nagy merészen titokban töltöttem ki a jelentkezési lapot”.

Egyébként nem véletlen, hogy éppen a nehéz, de boldog gyerekkorról és a Rajkó zenekarnál töltött évekről, valamint a családjáról szóló fejezetek a legolvasmányosabbak, hiszen erre a szerző már kellő távolságból lát rá, illetve eleve sajátos optikából figyel. E fejezeteket fűszerezi leginkább emésztetetővé, megjegyezhetővé a sok kis helyénvaló magántörténet. Az előmenetelért hozott szülői áldozatvállalás példái, az ára láttán visszautasított mestervonó, a fagyott lila kezekkel kezdett hajnali különórák, a társak elalvása után másik épületbe szökéssel kialakított magánhegedülés, a verések elhárítására megkezdett aikidózás – mind emlékezetes történet marad. A szolnoki vásártér is, ahol a dinnyéért, más gyümölcsökért s zöldségért zenéléssel megszerzte élete első címét, lett „A piac hegedűse”. Lánya (Jennifer) születésének lekésése az akkori családi Wartburg lerobbanás miatt; a kezdeti duzzogás, hogy nem fiúként született, majd e státuszából a család hercegnőjévé válása – nagyon emberi. A második csemete (Zolika) apás születe, a csecsemőként kezébe adott mestervonóval – ugyancsak szívmengető történet. A gyermeknevelési elvekről rögzített gondolatok s a zene jelentőségéről becsatolt – Láng Andrásnak adott – interjú válaszai is figyelemreméltók.

Minden fejezetet egy-egy szép idézet vezet be. Én néhány ott nem közöltet is Mága Zoltán megfontolására ajánlok, remélve, hogy pontosan érte, érte harragszom, mivel néhány, az olvasáskor megtapasztalt jelenség, úgy tűnik – a tévedés jogát is fenntartva –, túlmutat a könyvön.

„A jó rabbit a hitközség dicséri!” – hangzik el a Hegedűs a háztetőn című örökbecsű zenés darabban. Hodl, a bölcs tejesember, Tevje lánya, hozza le e megjegyzéssel Percsiket a földre, amikor az önmaga dicséretével kissé elemelkedik. „A királyok hegedűse a császárok városában” az egyik fejezet címe. Az ember ne címkézze ekként fel önmagát, de azt se hagyja, hogy mások így nevezzék, ha mindössze egyetlen koronás fő, Marokkó VI. Mohamedje előtt muzsikált!

„Az ember nem hivalkodik az adományaival, nem arra való az ilyesmi” – felelte egyszer egy újságírónak Gina Lolobrigida, aki arra akarta rávenni, hogy számtalan jótékonyági világcímű egyikéről nyilatkozzon. Őszintén zavar, az a fejezet, amely Mága Zoltán rendkívül tiszteletreméltó, tudatos, s nemcsak tervszerű, hanem egy-egy levél, vagy rádióban véletlenül meghallott segítségkérés nyomán kibontakozó jótékonykodás, az árvízkárosultak megsegítésére szervezett segélykoncertekről ad számot. Természetesen minden elismerést megérdemelt ezért. Ezt a fejezetet azonban mindenképpen másoknak kellett volna megírni. Ha egyáltalán szabad beengedni egy önéletrészletbe. Szerb Antallal szólva „Bizonyos jócselekedeteink értékéhez hozzátartozik, hogy az ember nem beszél róluk”, különben védhetetlenül körbelengi valamiféle PR-fogás érzete. Az „Elismerések, kitüntetések” fejezet, a méltán kapott számos díj – érdemkeresztől aranyplakettig át a pápai áldású nemzetközi lovagrend, s egy honi borlovagrend tagjává ütésig – jelzi ugyan az elismertséget, de ezek felsorolása is inkább az előszót író közreműködő tollából elegendő, mint saját kézzel írva.

Nem szeretném, ha félreértenék! Bárcsak hamarabb és több tehetőségre jutott roma művész jutott volna el odáig – mint Mága Zoltán –, hogy életét csak akként látja teljesnek, ha vagyonának egy részével azokat segíti, akikkel az élet mostohán bánt el. A saját alapítású Aranyhegedű Alapítvány működéséről ily módon roppant helyénvaló a hosszas méltatás, különösen, hogy nyílt alapítvány lévén ez erkölcsi kötelesség is: a támogatók egyikére-másikára is kitér. Példaértékű, szép kezdeményezés Mága Zoltán részéről, hogy közvetlen kapcsolatokat keresett és talált a leginkább rászorulókhöz, különösen a fogyatékos gyerekekhez, illetve a tehetős, de anyagi karanténba zárt ifjakhoz.

Sok olvasó számára jelenthetne izgalmat a különleges koncertekről szóló, a sztárokkal a színpadon és a színpalak mögött alcímet viselő fejezet is. Jobbára azonban itt is pusztán felsorolással találkozunk. Intimitás, jellemfestés, új vonás az adott sztárral (pl. Bonnie Tylerrel, Klusjürgen Wussowval, Richard Claydermannel) kapcsolatban nincs. Közös kép viszont nem egy akad.

Az önérzetes magabiztosság és az öntelt hivalkodás között nagyon keskeny a határmezsgye. Vízum nélkül és észrevétlenül oda-visszajárható. „Az otthonom” című fejezet számomra és sokak számára jelentheti ezt a határsávot, az esetenkénti határsértést. Minden biztonnal remek dolog lehet a bemutatott kétszáz négyzetméteres, Mága-tervek alapján berendezett, „exkluzív szállodáktól ellesett” pompájú lakásban élni. A kandallós, házi színpados, baldachinos ágyakkal, házi rulettasztallal, Spanyolországból, Olaszországból rendelt rokokó és barokk bútorokkal, masszázsmédecinával (yaktuzi) megtervezett otthonban minden családtag jól érezheti magát. Jennifer a tizennyolc karátos arannyal díszített egyedi bútorai között és külön hálószobájában. Zolika a „Walt Disney-mese-szobában”, amelynek „közel nyolc hónapig kellett várni az egyedi bútoraira Olaszországból”. Az édesapa pedig a maga „dolgozósarkában” („A fal tele van a kitüntetéseimmel, bekeretezett okleveleimmel. Sajnos a fal mérete nem növelhető, így több elismerés már nem tehető fel. Ami nem fér el otthon, az az Aranyhegedű Alapítvány irodáját díszíti.”). A képek láttán a külső szemlélő egy Győzikeék belvilágától jelentősen eltérő lakáskörülmennyel találkozhat, bár ismervé az emberi természetet, többségük aligha lesz ettől elégedettebb. Az pedig, hogy a „a hátrányos helyzetűeket, kisebbségeket támogató” tulaj (pontos üzlet- és tulajmegnevezéssel, de ez itt nem a reklám helye), Mága művészi teljesítménye elismeréseként jelentős kedvezményt adott a fürdőszoba árából, kifejezetten irigységgel fogja eltölteni őket. Ahogyan a kötet végére illesztett elismerő Zwack-mondatok a címes, fejléces, telefonszámos céglevélpapíron, legalább annyira reklám ízű, mint amennyire szép.

Végére hagytam, de engem leginkább ez zavart. Kedves Zoltán! Amikor – adja Isten, hogy egészségben – megérve a hetvenedik évét, újabb emlékiratába kezd, bizonyára rájön magától is, hogy az ember érvényesülését,

sikerét és szerencsését legalább annyira szolgálják a beosztottak, munkatársak, társak, mint a nélkülözhetetlen és pótolhatatlan saját szorgalom. Csapat-sportnál és zenekaroknál az ember különösen nem boldogulhat egyedüli rátermettséggel. Ezért fáj minden egyes oldal, egészen az utolsóig, hiszen tanáraitól, mestereiről – egy kivétellel, akit a 15. oldalon nagyon megdicsér, de ki tudja miért, nem említ néven – mindenkiről szól. Azokról a muzsikusokról azonban, akik különböző zenekaraiban szolgálták az előmenetelt, akik „első hívó szavára” csatlakoztak Önhöz – s akiknek ugyancsak sokat köszönhet – róluk szinte egy szót sem szól, ők névtelen, arctalan, szürke szekundánssá süppednek életírásában. Abba a könyvébe üzenem idézetül azt az angol közmondást, amit a földkerekség leginkább elismert tudósa hártotta el a bölcsességét zengő szónok ömlengését. „Az óriás vállán a törpe, mindkettejüknél messzebbre lát. Óriások vállán állok.”

A „Szeretet hegedűse” nem a jól sikerült memoárkötetek számát szaporítja. Részben erre utal az a közvetett olvasói-könyvpiaci ítélet is, ami a „Teszvesz.hu” április 9-én lezárult aukcióján abban nyilvánult meg, hogy az újszerű állapotban („vadiúj”) mindössze 1400 forintért kínált kötetre még csak licitálás sem érkezett.

Mága Zoltán ígéretes és szédületesen emelkedő pálya elején áll. Művészi repertoárja is igen széles. Mint a könyvből is kitészik: a magyar nóták, a népzene, a komolyzene, a dzsesszig, az operett, musical, de a filmdalok, s a klasszikusok popritmusban szintúgy beleférnek.

A hipertehetséges élművész jótékonykodása, adományozásai révén joggal érdemelte ki a kötetcímként is szereplő „A szeretet hegedűse” címet, noha úgy tűnhet, hogy „A piac hegedűse” címének jogosságából is megőrzött jó néhány vonást. Az vesse rá azonban a legelső követ, aki e mai művészvilágban a mai művészetpolitika sárdagasztásai közepette nem keveredett (nem keveredik, illetve nem keveredne szívesen) hasonló „bűnbe”!

* * *

(A kötet az Apáczai Könyvesboltban, de más jelentősebb könyvüzletben is megvásárolható. Ugyanakkor érdemes tekintettel lenni az internetes könyvterjesztők kedvezményes kínálatára, könyvárveréseire is.)

„Egyszer voltam boldog.”

Nem tudom kinek mi jár a fejében, ha vonaton ül, és nézi a tájat, én verseket mondogatok magamban, főleg, ha keletnek megyek. Az ország keleti része közelebb áll a szívemhez, talán azért, mert Hajdú-Biharban születtem, bár sosem éltem ott. A versek is ringatósbabak kelet felé. Olyanok, mint ez: *tenyényi felleg a résen / csillag remeg / nem őrizhetlek én sem / mi lesz veled? / Nyárvégi versbe írlok / hogy védjelek / kihunyni fél a csillag / azért remeg. / De mostanában Emily Dickinson verseit is mondogatom utazás közben. Megnyugtatónak: „Pallónként lépdelek, vigyázva, tétován, fejem körül a csillagok, lábamnál óceán. Csak azt tudom: mi jön, a végső talpalat, ezért az imbolygás, minek neve: tapasztalat.”*

Illusztráció: Szőnyi Gyula

Az idős cigányaszszony, akihez igyekszem, egy Makó melletti kis faluban lakik, a Lenin út 81-ben. Már a cím is árulkodó... vagy nem. *Balogh Adorjáné, Erzsé néni* tele van tapasztalatokkal, annál is inkább, mert hamarosan betölti a 69. évét. Unokája mesélt róla, aki a Mekiben, Pesten dolgozik. Így lettem kíváncsi Erzsé néniire. Nem csak azért, mert hét gyereket nevelt fel, majd unokái nagy részét, de azért is, mert Ági szerint olyan verseket ír, hogy zokogni lehet tőlük, mint a régi slágerektől, és lakodalmakra is Erzsé nénitől kérnek köszöntőket a környéken. Gondoltam, „megér egy misét” a rigmusokat faragó cigányaszszony, ezért ültem vonatra. „Nem aka-

rom én, hogy világ csúfjára kiírjanak az újságokba. A *Bakos Pityut* is kiírták, amikor betyárkodott...” tiltakozott Erzsé néni az interjú ellen, de amikor Ági azt mondta a telefonba a nagyanyjának, hogy *Bangó Margitról* is írnak az újságok, és nem szégyelli, ezzel meggyőzte Erzsé nénit, hogy nem istentelen és szégyellni való dolog, ha olvasnak az életéről az emberek, ő is lehet érdekes valakiknek. Ezen Erzsé néni jól elcsodálkozott, és igent mondott a beszélgetésekre, de a faluja nevét nem engedte leírni. Jobban féltette a települését, mint önmagát. Már csak ezért is megérte volna találkozni Erzsé nénival, mert ez a fajta lelkiismeretesség, mintha kiveszne lassan az emberekből.

* * *

„Nem végeztem sok iskolát. Tán, ha hármat. De írni, olvasni tudok. Itt születtem a faluban a folyópartján. Édesapámék építették fel kőből, törekből és vályogból ezt a házat. Méteres falai vannak, sok mindent kibírt. Háborút, árvizeket, meg azt a sok halált, akik itt laktak, mert a szüleim, a testvéreim ebben a házban haltak meg, én is itt fogok meghalni. Jó erőre kell építeni a házakat, hogy sok életet túl éljenek...”

* * *

„Jó gyerekkorom volt, mert édesapám vidám ember volt, olyan bolondozós, aki mindenből mókát csinált. Édesanyám meg komoly volt, de szeretett bennünket. Tizenegyen voltunk testvérek, mindönk életben maradt, alig voltunk betegek gyerek-

ként, pedig nem kaptunk oltásokat. Orvost, ha négy-szer láttam életemben, akkor sokat mondok. Mások betegek voltak. Sok volt a tüdőbeteg, sok gyerek halt meg, de mi egészségesek voltunk. Húst azt keveset ettünk, inkább krumplit és tarkababot, meg káposztát. Édesanyám ezeket sokféleképpen tudta megfőzni, nem volt az unalmas, nem volt az rosszízű...”

* * *

„Édesapám a Fejőke birtokon volt napszámos. Az egész falu ott volt napszámos a pesti embernél, akinek itt is voltak földjei. Az idősebb testvéreim is odajártak dolgozni, csak minket, az öt lányt tartott maga mellett az édesanyám. Igaz, az idősebb nővéremet elengedte cselédnek, de csak azért, mert anynyira menni akart az Ilonka a

városba. Így állt be cselédnek Makóra, a fűrészeshez, ami egy fatelep volt. Makó 24 km-re van ide. A hat bátyám gyalog látogatta meg az Ilonkát gyakran, de ő is hazajárt, gyalog. Ez attól érdekes, hogy akkoriban nem volt divat, hogy egy cigánylány cselédnek álljon, és kelljen is cselédnek. Édesanyám attól félt a legjobban, hogy az Ilonka majd nem tud ez miatt férjhez menni, de ő ment legelsőnek férjhez...”

* * *

„A ház nem volt ekkora, mint most. A gyerekeim hozzáépítettek még két szobát. Régen a falakon gyógynövények száradtak és paprikafüzérek. Volt egy nagy kemencénk, édesanyám virágos kartonból függönyöket is tett az ablakba. Az ablakokban muskátlik voltak. A ház zsindelyes volt, a lányom palát tetetett rá. A pince a régi. Sokat játszottunk ott gyerekkoromban a testvéreimmel, amiért édesanyám haragudott. Akkoriban még nem volt hűtőszekrény. A pincében jég volt és szalma az ennivalónak, így hűtötték le, hogy ne romoljon meg. A kút is meg van még. Onnan húzom a vizet, pedig van csap, de a kútvíz jobb ízű. Régen az udvaron mosakodtunk vas kannából. Mi ugyanúgy éltünk, mint a magyarok a faluban. Ha a tanítónő futószőnyeget vett a tisztaszobába, édesanyám ugyanúgy, futószőnyeget vett a tisztaszobába. Ha festett lócát vett, akkor ő is festett lócát vett. Ugyanolyan akart lenni, mint a magyar tanítónő. A többi cigány is egyre törekedett, csak abba maradtak a régiek, hogy a lányoknak nem kell tanulni, elég, ha főzni, mosni tudnak és ellátják az állatokat, a kertet, a kisebb testvéreket. Pedig én szerettem volna tanulni...”

* * *

„A Lenin utca ha jó a falunak, akkor engem sem zavar, ez a neve. Ő is csak ember volt...”

* * *

„Én voltam a legkisebb, sok szavam nem volt a családban, lehet, hogy ezért kaptam rá a kalendárium olvasására, amiben annyi érdekes volt írva, hogy alig bírtam lerakni...”

* * *

„A háborúra nem nagyon emlékszem. Mi túlélünk mindannyian, és édesapámék sosem beszéltek a háborúról...”

* * *

„20 évesen mentem férjhez egy falubelihez. Jó házasság volt ez, de nem volt az a nagy szerelem, mint édesapáméké. Csak olyan báránybőr bundás, ami jó a nagy hidegben. Így mondják itt ezt. És csak néha búslakodtam, hogy nem cigányembert választottam, de így is 7 gyermekem született. Nekik énekelgetve írtam először verseket, amikor dudujgattam őket, és azóta leírom, hogy mik vannak itt a szívémben. Meg hát az uram sírversét is én írtam, amit mások átvettek az ő uruk sírjára, és így kitudódott, hogy verselgetek, de csak öregasszony bánatokat. Az egyik menyem falvédőre hímezte az egyiket, ami így szól, hogy: „Az asszonyi élet nem az ígéret földje, félreértettem mindent. A nap az élet földje, emelgesse aki akarja.” A fiam, a legnagyobb fiam azt mondta, hogy ilyen bolondságot még nem hallott, de a falvédőt otthagya a helyén. Lehet, hogy bolondság, de mit tegyek, ha jönnek a szívémből. Az asszonyok jobban szeretik, amit írok. Van nekem egy füzetem, de a világ kincséért sem mutatnám meg senkinek, miket írtam abba, majd velem temetik el a sírba...”

* * *

„1956-ban két bátyám is

elment innen külföldre. Az egyik visszajött, a másiknak híre sincs azóta. Lehet, hogy már nem is él...”

* * *

„Volt itt TSZ sokáig. Ott dolgoztam a közösbén. Más munka itt nem volt. A TSZ-nek 4 traktora volt. Az egyik traktoros volt az én uram. Nehéz munkát végeztem világeletemben, aztán ott volt a hét gyerek is, és nekünk voltak állataink, volt kertünk. Nem volt megállás a munkában. Ha a gyerekektől nem tudtam elmenni kapálni, a TSZ párttitkára megfenyegetett, hogy majd levonnak tőlem 5 munkaegységet, hát menni kellett, ha fűjt, ha esett, ha beteg volt a gyerek. Olyan is volt, hogy kivittem a földekre a gyerekeket a babakocsiban. Kapáltam, ettettem. Nem volt könnyű élet. Aztán, ahogy a gyerekeim közül négyen Pestre mentek dolgozni a menyéimmel, az unokáimat is én neveltem, de az már könnyű volt...”

* * *

„Tanulni lett volna jó, és világot látni...”

* * *

„Nem érzem cigánynak magam itt a faluban, de ha bemegyünk Makóra, cigánynak látnak mások...”

* * *

„Mebánta ezt a nagy utat értem? Nem? Akkor jól van minden! Egyszer voltam boldog. Akkor, amikor megmondtam az uramnak, hogy terhes vagyok, és ő átölelt és azt mondta, én vagyok a világ kincse. A többi gyereknél már nem mondott semmit. A férfiak szűken mérik a jót, és ilyenkor romlik el a világ...”

* * *

„A gyerekeim közül négynek van szakmája. Egy meghalt balesetben, kettő meg nem akart tanulni, ők lányok és korán férjhez mentek. Pedig nagyon akartam vol-

na, hogy tanuljanak. 14 unokám van. Ebből se sokan tanultak, egynek van szakmája, egynek gimnáziuma, de csak 3 év, a többi az hol dolgozik, hol nem. Hát, ahogy van munka, de nem nagyon van. Többet vártam volna tőlük, de az élet nehéz...”

* * *

„Gyerekeknek volt legjobb lenni, aztán már sokat féltem. Megis írtam, még 1971-ben a füzetembe, hogy „ennyi az életem, mi csupa félelem, élettől, haláltól. Szívémben Isten neve is félelem.” Nem hiszek Istenben, mióta meghalt a gyerekem. Félni meg mindentől lehet. A halálra sokat gondolok. Ha tanulhattam volna, lehet, hogy nem félnék. Ezt a **Boda Rudolf** mondta még nekem régen, aki az aszszonykórust csinálta, de úgy láttam, a tanult emberek is félnek a haláltól, mert megkérdeztem az ügyvédet aki a hagyatékot rendezte az uram után. Hát, azt mondta úgy fél, hogy nem is akar a halálra gondolni...”

* * *

„A gyerekek iskolai könyvében olvastam verseket sokszor, de azokat nem értettem. Hogy mikor szép egy vers? Nem tudom. A népdalos versek szépek, azokat értem. Olyat, hogy fa leszek, ha fának vagy virága, mindenki érti...”

* * *

„Az életem lehetett volna jobb, de nem sokat csináltam azért, hogy jobb legyen. Úgy éltem, mint itt mindenki, mert azt hittem, így kell csinálni. Hát, nem így kellett volna! Mert, ha így kellett volna, akkor azt érezném, hogy jól csináltam az életet, de nem érzem ezt. Most az öregség bánt. Az, hogy belül nem öregszek. Kívül meg rám se ismernek. Ez a ráncos öregasszony egyszer csak lett. Hogy én hová lettem, azt nem tudom...”

„O dátã ám foszt bukuraszã.”

Nu scsu lu sinyé sé umblã în firé-j, dáká ságyé pã gézãs, sã szã ujtã pã áfárã, jo versurj zík dã în gînd, dáabã dáká pãlã kelet mã duk. Rîszu áztã máj înaprãpé sztã în szufflitum, pacse fi kã dáje, kã în Hajdú-Bihar ám ánuszkut, dáabã nyis o dátã nu ám kusztát ákulo. Sã versurje máj bénýé szã klácsinã pã lá kelet. Áfelã kã áztã: kã o pálmã nor pã ruptálã / scseje szã trãmurã / nu csé pot szã csé ápãr nyis jo / sé o fi ku csinyé? / în várã szfãrsît csé szkrju / szã csé pãzãszk / szã árdã áfárã frikã ljj lu scseje / dáje trãmurã./ Dã pã áztã zí sã lu *Emily Dickinson* versurj áj zík pã káljé. Ám dã hugoj: „Pã blény pãszãszk, ku szãmã, ku rãgáz, pãscse kápum scsejije, lá pisarim ápã máré. Csár áje scsu: sé vinyé, pã pásu szfãrsît, pãntu áztã mã trãjész, sé o csãmã: scsutu.”

Illusztráció: Szönyi Gyula

Bãjsicã bãtîrnã, lá sinyé mã ám purnyit, în szát mik ságyé lãngã Makó, pã uljicã Lenin în 81. Sã numilje áztã puvãszã... o nu. *Balogh Adorjãnné, Jêrzsã bãtîrnã* pljinã áj ku scsut, dáabãnu sã pãntu áje, kã nu pã mult dobã o umplã pã 69. ej. Unokáj o pãrît dã je sinyé în Meki lukrã în Pest. Ásã ám foszt kivãncsis pã Jêrzsã bãtîrnã. Nu csár dáje kã sãpcse kupij o nivilit szusz, dãpã áje sã pã mult unosj je o nivilit, dá sã dáje, kã kum Ági zise áfelã versurj szkrijé, kit urlã om dã jé, kã dã kînvã kîncsis, sã pã nuntã dãlã Jêrzsã bãtîrnã seré szkrijiturã dã puminyãlã. Ám gãngyit „jescse o rugumincse” întrã áztã, kit szã vãd pã bãtîrnã, dáje mã ám pusz pã gézãs. „Nu ám jo dãgînd, kit dã suf szã fju în lume cãrã în

szkrisz. Sã pã *Bakos Pityu* or szkrisz áfãrã kînd o foszt betyãr...” Nu o ávut dãgînd szã szfãtãjãszkã kit jo szã pot szã szkrju, dá kînd unokáj jo zîsz lu masãszã, kit sã pã Bangó Margit szkrijé în ujságurj, sã nu ljj rusínyé, áztã o hãsznãlit, kit nu áj áztã dã rusîn dáká szkrijé sinyivã kum kusztã, o fi lu sinyé áztã dã mirát o fi. Pã áztã Jêrzsã bãtîrnã bénýé sz-o îmmirát, sã zise, kit pucsény szã szfãtãjiny, dá nume lu szãtu áje, nu zisé, nu lãszã szã szkju szosz. Máj bénýé filti-je pã szãtus, kã pã je szîngurã. Má sã pãntu áztã bénýé o foszt kã mã ám áflãt ku Jêrzsã bãtîrnã, kã dã în aminy szîmcãlã áztã szã pergyé áfãrã sé áj în je.

* * *

„Nu ám szfãrsît mulc iszulã. Darã , pacse fi tri. Dã szã szkriu, szã umir scsu. Áise

ám ánuszkut în szát lãngã pãro. Tãtã-mé or fãkut kãszã áztã, dã în pjetrã, dã în pãmînt. Dã o méter áré fãlu, mult o birijit. Luptálã máré, ápã máré, sã mult mort, sinyé áise or kusztát, kã pãrincim, szorãmé, frãcsimé în kãszã áztã or murit, sã jo áise oj muri. Pã bun tãré trãbujé fãkut pã kãsilje, ki mult kuszt szã trãkã în je...”

* * *

„Kusztum dã kupil farcsé bunã o foszt, kã tãtã ku vojé o foszt uvig, tot fãse sadã, dã în sigogyé vojé fãse. Mãmã mágã uvig triszt áj re, dá nyé plãse pã noj. Zesé sã unu kupij or ávut, toc ány foszt în kuszt, dábe ány foszt bicsézs, kînd kupij ány foszt, mágã nu ány kãpãtãt punszurj. Pã doktor în kusztum darã în pãtru rînd ám vãzut, dá átunse mult ám zîsz. Álc bicsézs or foszt. Mulc or

foszt bicsézs ku plîmîn, mulc kupij or murit, dá noj szãntosz ány foszt. Kãrnýé pucîn ány mãnkát, máj bénýé kãrbjé sã mázãré tãrkát, sã verzã ány mãnkát. Mãmã me pã escse pã mulc felur scsije szã fãkã, nu o foszt áje dã dãsztuljit, nu o foszt ro...”

* * *

„Tãtã me lá Fejõke gãzdãk o lukrát. Totu szãtu ákulo o lukrát, lá omu dã în Pest, sinyé o ávut pãmînt sã áise. Máj bãtîrny frãcsim áise or umblãt szã lukré. Csár pã sins fãtã o cînyet ákãszã mãmãnyi. Ánume kã pã szorãme há máj bãtîrnã mãmã o lãszãta szã mergã lá ált kãszã szã lukrã, kã ro o ávut dãgînd szorãme Ilonã, szã mergã în szãtu máré. Ásã o mersz szã lukré în Makó lá om sinyé firizescse, ákulo o máré lok o foszt dã ljëmny.

Makó dā 24 km dā párcsé āj dā áise. Sászā frácsém pā pisor or mérsz lá Iloná in mulc rindurj, dá sā je vinye pā pisaré ákászā. Áztā dāje āj dā zisz, dā in dobā āje nu or szuktuljít fecsé dā bājás szā mergā lá áltā kászā dā szlugā, sā dānu sā o trābujit, or pukāta ákulo. Lu māmā dā āje āj re frikā kā ásā gāngye, kit pāntru áztāk kā szlugā āj, nu o pucse szā-nmāritā Ilonā, dá māj dā zelső je szā-nmāritāt...”

* * *

„Kászā nu o foszt átítā dā márē ká áku, Kupijim or fākut māj daā szobā. Kínvá, dā mult pā fāl vrāzsurj szā uszkā sā pipārkā surit. Ány ávut o kuptor márē, māmānyi o fākut pā ublokuj áfelā firhang, pā kárē florj or foszt. In ublosj florj or foszt. Csicsije lu kászā dā in nod o foszt, fātām o pusz pā je pala. Pimicā āj dā kínvá. Mult nyē āny zszakāt ákulo, kīnd kupij āny foszt, ku szoriljem ku frācsiljem, māmā pāntru áztā sudā áve. Átunse inkā nu o foszt szikrény dā resē. In pimicā o foszt gyácā sā páje, ku áztā or fākut pā resē pā mīnkāre, szā nu patā szā fijē ro. Sā fāntinā áise āj inkā. Dā ákulo szkot ápā, mágā jescsé sā in lontru in csap, dá ápā dā ā in fintinā māj bunā āj. Kínvá, dā mult pā hudvár nyē szpālány, dā in kánā dā ferē. Noj bás ásā kusztāny, kum unguri in szāt. Dākā miscsiricā o lat in szobā on szōnyeg, sā māmā o kumpārāt unā. Dākā fiscsit pod o lat, átunse sā je o lat áfelā. Bás áfelā o ávut dāgīnd szā fijē ká séfel miscsiricā dā ungur o foszt. Sā bājási álci fāse kum pucse, numā āje zise bātūryi, kit lu fecsi nu trābujē szā in vācā, szā umbljē in iskulā, dāsztulā āj dākā scsijē szā ferbē, szā szpālā, sā szā cījē áloturj, fākā gārd sā szā bāgā számā pā kupij misj. Mágā jo ās ávut dāgīnd szā in vācā...”

* * *

„Uljičā Lenin dākā bunā āj

lu szāt, átunse pā minyé nu mā zubunyescsé, áztā āj numilje. Sā jāl om o foszt...”

* * *

„Jo ām foszt há māj mikā, pacsé fi kā pāntru áztā ām kizdilit szā umir pā kalendārium, átítā bunyemē o foszt in je szkrisz, kit dābe ām putut szā puj zsosz...”

* * *

„Bātālā márē nu bás vinyē in firēm, Toc āny rāmász in kuszt, sā tátányi nu o szfātājít nyis o dátā dā bātālā márē...”

* * *

„Dažzās dā ej ām foszt, kīnd mā ām mārītāt, lá on om dā in szāt. Bunā kununāt o foszt áztā, dá nu o foszt márē plākāmincsē, ká álu tátányi. Csār ká subā kāldā, kárē bunā āj ān frig márē. Ásā zisē áise áztā. Csār kīnd sā kīnd ām zsālje, kā nu bājás om m-o lat, dá sā ásā sápcsé kupij m-o ánuszkut. Lu lor in kīncsik ām szkrisz kánti versurj, kīnd ljē dudujem, sā dā átunse ljē szkruju zsosz sé jescsé in szuflijitum. Sā dānu sā álu omum versu jo ām szkrisz pā krusēj, sā mulcīns or lat dālā minyé escse sā or szkrisz sā pā álje, sā ásā toc or scsut kā szkruju versurj, dá csār sé pā bātūryē o bāntālescse. O nyivásztām o kārpiťa sā o pusza pā fāl pā unu, kárē ásā āj: Kusztu lu cikānkā nu āj bun pāmīnt, nu bényē ām scsut nyimikā. Szarālje álu kuszt kupris, rāgyisā sinyē árē dāgīnd.” Kupilum, hāl māj márē kupilum āje o zisz, kit áfelā bulunzijē inkā jāl nu o áhuzīt, dá kārpiťo o lāszāt pā fāl. Pacsé fi kā bulunzijē āsz, dá sé szā fāk, kīnd vinyē dā in szuflijitum. Cigānsi māj bényē plásē sé szkruju. Ām jo on irkā, dá nyis pāntru sé nu ás árātā lu nyime, sé ām szkrisz in je, kīnd oj muri or grupā ku minyé in grapā...”

* * *

„1956 doj frácsém or mérsz in áltā lume cārā. Unā o vinyit innāpoj, dá áltu nu

scsijény. Pacsé fi kit má nyis nu kusztā...”

* * *

„Multā dobā o foszt áise TSZ. Ákulo ām lukrāt multā dobā. Ált lukru áise nu o foszt. Álu TSZ o foszt 4 traktor. Pā unā o foszt omu āmnyo. Gro lukru ām fākut in tatā kusztum, dāpā āje áise o foszt sápcsé kupij, sā noj āny ávut áloturj, āny ávut gārd. nu o foszt dobā dā sztāt in lukru. Dākā pāntru kupij nu ām putut szā mē duk szā lukru, átunse TSZ titkār m-o zisz, kit dākā nu oj merzse, átunse je dālā minyé 5 munkaegysēget, dānu o trābujit szā mē duk, dākā pluā, dākā kupiji bicsezs or foszt. O foszt sā ásā, kit ām dusz pā pamīnt pā kupij. Ām kāpālīt, ām hārānyit. Nu o foszt kusztum usur. Dāpā āje, kīnd dā in fecsiljem pātrīns or mérsz in Pest szā lukrē ku nyivescsiljem, sā pā unosim jo ām kriszkut szusz, dá āje má usurā o foszt...”

* * *

„Bényē ár fi foszt szā in vāc, sā szā umblu in lume-cārā...”

* * *

„Nu mē szīmc dā bāsicā áise in szāt, dá dākā mē duk in lontru in Makó, dá bājás mē vegyē álci...”

* * *

„Āj bānājít, kā āj fākut kálje márē áztā? Nu? Átunse bényē āj sigogyē! O dátā ām foszt bukuraszā. Átunse, kīnd ām zisz lu bārbātum, kit graszā misz, jāl m-o brācusāt sā āje o zisz, kit jo misz álu lume-cārā ha māj drāgā. Lá álc kupij má nu o zisz nyimikā. Aminyi ro puciny dā dā-n bun, sā ásā szā fāsē dā ro lume-cārā...”

* * *

„Lu pátru kupijim jescsé szākmā. Unā o murit, daā mágā nu o ávut dāgīnd szā in vācā, jē fecsé āsz, sā repē szā-nmāritāt. Mágā farcsē ás ávut dāgīnd, szā in vācā. 14 unosj ām. Nyisd ā-n jē nu mulc or in vācāt, unu árē szākmā, unu árē gimnāzium dá

csār tri ej, hājłānci kīnd lukrā kīnd nu. Dānu kum jescsé lukru, dá nu bás jescsé. Dā áztā māj mult ām scsiptāt dālā jē, dá, dá nu gro āj kusztu...”

* * *

„Dā fātuskā, dā mikā o foszt szā fju há māj bun, dāpā āje mult frikā ām ávut. Sā ām szkrisza inkā in 1971 in irkām, kit „átítā āj kusztum, sé csār frikā āj, dá kuszt, dá mort. In szuflijitum numilje lu dimizo frikā āj.” Nu inkréd in dimizo dā kīnd o murit kupilum. Frikā pacse szā āj dā sigogyē. Mult mē gāngyēszk pā mort. Dākā ás fi putut szā in vāc, átunse pacse fi nu ás áve frikā. Áztā Boda Rudolf m-o zisz mijē nu dā mult, sinyē o fākuta pā cīgāny kárē kīntā unā, dá ásā ām vāzut, kit sā ēje árē frikā dā mort, sinyē or in vācāt, kā ām tribāt pā ūgyvéd sinyē pārcā dāpā mortu lu bārbātum. Áje o zisz, kā áfelā frikā árē, kit nyis nu árē dāgīnd szā gāngyēszkā pā mort...”

* * *

„Álu kupijik kényvi, kárē purtā in iskulā ām umārāt versurj in mulc rindurj, dá pā eje nu prisipem. Kit kīnd āj mīndru on vers? Nu scsu. Kárē āsz áfelā ká kīncsisi, pā ēje prisēp. Áfelā kit, ljēm̄n oj fi, dākā lu lējēm jēcs flare, toc prisēpē...”

* * *

„Kusztum ár fi putut szā fijē māj bun, dá nu ām fākut kit szā fijē māj bun. Ásā kusztām ká sā álci, ásā ām gāngyit, kit ásā trābujē szā fāk. Bás kā nu ásā ár fi trābujit szā fāk! Kā dākā ásā ár fi rābujit, átunse āje ás szīmcē, kit bényē ām fākut kusztum, dá nu ásā szīmc. Áku bātāryijē mē bāntālescse. Áje, kit dā in lontru nu mē bātāryēszk. Dā áfārā mágā nyis jo nu mē kunoszk. Bītūrnā zbārsītā o dátā csār ásā o foszt. Kit jo hungyē misz áku, āje nu scsu...”

**Fordította:
Varga Ilona**

A hazai roma mikro-, kis-, és középvállalkozások piaci esélyeit és versenyképességét javító fejlesztések és beruházások támogatására

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium pályázatot hirdet a hazai roma mikro-, kis-, és középvállalkozások piaci esélyeit és versenyképességét javító fejlesztések és beruházások támogatására a Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzatból. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium pályázatot hirdet a hazai roma mikro-, kis-, és középvállalkozások piaci esélyeit és versenyképességét javító fejlesztések és beruházások támogatására a Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzatból.

I. A támogatás célja

A pályázati konstrukció célja a hazai roma mikro-, kis-, és középvállalkozások piaci esélyeit javító fejlesztések és beruházások támogatása, különös tekintettel az ingatlanfejlesztésekre, gépek, berendezések és haszongépjárművek beszerzésére, informatikai fejlesztésre, már működő vállalkozások tekintetében.

II. A támogatásra rendelkezésre álló forrás mértéke

A pályázat meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló keretösszeg: 250 millió Ft.

III. A támogatott pályázatok várható száma

A támogatott pályázatok várható száma: 80–90 db.

IV. Pályázók köre (Támogatásra jogosultak)

Pályázhatnak a magyarországi székhelyű, a devizajogszabályok alapján belföldinek minősülő gazdasági társaságok (közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság, közös vállalat),

- szövetkezetek, • egyéni vállalkozók,

amelyek mikro-, kis- vagy középvállalkozásnak minősülnek.

A pályázónak rendelkeznie kell az Országos Cigány Önkormányzat, vagy a területileg illetékes Cigány Kisebbségi Önkormányzat (CKÖ) támogató levelével, melyet kizárólagosan az aláírásra jogosultak írhatnak alá. Amennyiben az adott településen nincs helyi CKÖ, akkor a helyi roma közösség érdekképviselőjét ellátó társadalmi szervezet ajánlásával kell rendelkeznie a pályázónak, mely ajánláshoz mellékelni kell a társadalmi szervezet bírósági végzését is. Az ajánlásnak részletesen tartalmaznia kell, hogy: a vállalkozás eddigi tevékenysége során hogyan járult hozzá a helyi roma közösség gazdasági és társadalmi integrációjához, a vállalkozás foglalkoztatott-e korábban roma munkavállalókat.

V. Támogatás formája

A támogatás formája: a pályázó működési támogatásának nem minősülő, visszafizetési kötelezettség nélküli végleges juttatás (a továbbiakban: vissza nem térítendő támogatás).

A pályázat keretében nyújtott támogatás csekély összegű (de minimis) támogatásnak minősül.

VI. A támogatás mértéke

A jelen pályázat keretében elnyerhető támogatás mértéke: a projekt elszámolható költségének legfeljebb 65%-a. A támogatás maximális összege:

- **5 millió Ft, ha a beruházás nem kizárólag haszongépjármű beszerzésre, és nem kizárólag minőség, környezet- és egyéb irányítási rendszerek, szabványok bevezetésére vonatkozik, valamint nem kizárólag a piacra jutáshoz szükséges beszerzésekre vonatkozik,**
- **3 millió Ft, ha a beruházás kizárólag haszongépjármű beszerzésre vonatkozik,**
- **1 millió Ft, ha a beruházás kizárólag a piacra jutáshoz szükséges beszerzésekre vonatkozik,**
- **800 ezer Ft, ha a beruházás kizárólag minőség-, környezet- és egyéb irányítási rendszerek, szabványok bevezetésére vonatkozik.**

A pályázatkészítés költségeire a nyertes pályázók maximum 100 ezer Ft támogatásban részesülnek a fejlesztéshez kapcsolódó támogatáson felül.

VII. Támogatható tevékenységek és elszámolható költségek

A támogatás kizárólag a pályázó cégkivonat/vállalkozói igazolványban szereplő tevékenységéhez kapcsolódó, és az alábbi jogcímeneken megvalósuló fejlesztésekhez adható:

Műszaki gépek, berendezések beszerzése és/vagy

- Ingatlan építése, bővítése, fejlesztése és/vagy
- Informatikai fejlesztés és/vagy
- Irodabútor/berendezés vásárlása és/vagy
- Haszongépjárművek vásárlása és/vagy

Minőség-, környezet- és egyéb irányítási rendszerek, szabványok bevezetése és/vagy A piacon való megjelenés támogatása (kiállítás, marketing, ...)

VIII. A célok számszerűsítésére használt indikátorok

- a fejlesztésből származó többlet nettó éves árbevétel
- a fejlesztésből származó többlet adózott eredmény
- a fejlesztés eredményeképpen létrejött új roma foglalkoztatottak száma a fejlesztés eredményeképpen megőrzött roma foglalkoztatottak száma

IX. A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

A pályázat magyar nyelven, kizárólag a Pályázati Formanyomtatványon nyújtható be. A formanyomtatvány sem tartalmában, sem alakjában nem változtatható. A pályázatot a Pályázati Útmutatóban közölteknek megfelelően hiánytalanul, azaz a Pályázati Formanyomtatvány minden kérdésére választ adva és az egyéb előírt dokumentumok csatolásával kell benyújtani. A pályázónak a pályázat benyújtásakor egyszeri, a Pályázati Útmutatóban rögzített összegű pályázati díjat kell fizetnie. A pályázati díjat a Pályázati Útmutatóban megjelölt számlaszámra kell befizetni.

1. A pályázat benyújtása **2007. április 16-tól 2007. június 11-ig** lehetséges. A pályázatok benyújtása és elbírálása szakaszosan, a kapott pontszám alapján történik.

2. A pályázatot **2 példányban** (1 eredeti, 1 másolat), valamint elektronikusan 1 db compact disc (CD) lemezen zárt csomagolásban ajánlott küldeményként, a következő címre kell elküldeni:

Gazdasági és Közlekedési Minisztérium

Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzat

Kódszám: KKC-2007-R

1539 Budapest, Postafiók 684.

3. A Pályázati Adatlap/Formanyomtatvány és az Útmutató a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Internet honlapjáról (www.gkm.hu) letölthető.

4. A pályázatokkal kapcsolatban a következő kék számon kérhető felvilágosítás:

06-40-200-617

5. Több előirányzat együttes támogatására benyújtott igény esetén az egyes előirányzatok szabályozásának, illetve az egyes felhívások által meghatározott feltételeknek megfelelően, a szükséges formanyomtatványok, mellékletek és példányszám szerint összeállított pályázati anyagokat egyidejűleg és kizárólag azon előirányzat kezelőjéhez kell benyújtani, amelytől a legmagasabb összegű támogatást kérik. Több azonos legmagasabb összegű támogatási igény esetén az ezekkel érintett előirányzatok bármelyikének kezelőjéhez benyújtható a pályázat.

A Pályázati Felhívás elválaszthatatlan része a Pályázati Útmutató és a Formanyomtatvány, ezek együtt tartalmazzák a pályázáshoz szükséges összes feltételt.

FELVÉTELI FELHÍVÁS FELSŐFOKÚ TANULMÁNYOKAT FOLYTATÓ ROMA FIATALOK SZÁMÁRA

A Romaversitas Alapítvány felvételt hirdet a 2007/2008-as tanévre. A Romaversitas tehetséges roma fiataloknak kíván lehetőséget teremteni arra, hogy az általuk választott területen elmélyítsék tudásukat és megszerezzék mindazokat az ismereteket és jártasságokat (nyelvtudás, számítástechnikai ismeretek, a tudományos kutatás technikái stb.), amelyek szakmájuk magas szintű gyakorlásához, illetve a tudományos minősítést biztosító posztgraduális képzéshez szükségesek.

Olyan roma fiatalok jelentkezését várjuk, akik a 2006/2007-es tanév végéig **legalább két szemesztert elvégeztek** valamelyik állami felsőoktatási intézményben vagy nem állami felsőoktatási intézmény államilag elismert szakán nappali tagozaton, és tanulmányi eredményük elérte az adott szak átlagát, valamint kedvet és erőt éreznek ahhoz, hogy szakmai tudásukat, általános műveltségüket bővítsék és ennek érdekében hajlandóak többlet-feladatokat is vállalni.

A Romaversitas **tutorális képzést, nyelvtanulási lehetőséget, számítástechnikai képzést**, különböző közösségi programokat (szabadegyetem, nyári tábor, konferencia) valamint **anyagi támogatást** biztosít a felvételt nyert diákoknak, s lehetőséget biztosít arra is, hogy a hallgatók maguk kezdeményezzenek az érdeklődésüknek megfelelő programokat.

A felvételi pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött **jelentkezési lapot**
- az első félév elvégzését igazoló **indexmásolatot** (a második félév sikeres lezárását igazoló index másolatot a jelentkezőnek a felvételire kell magával hoznia)
- maximum kétoldalas kézzel írt **önéletrajzot**
- a pályázó eddigi egyetemi/ főiskolai **dolgozatainak tételes felsorolását**
- a legjobbnak ítélt **dolgozat másolatát** (ezt e-mail-en vagy CD-n, floppy-n kell beküldeni)
- **szakmai pályatervét** (mit szeretne csinálni a diploma megszerzése után)
- **iskolalátogatási igazolást**

A felvételi három részből áll:

1. A beküldött dolgot két szakmai lektor véleményezi.
2. Június utolsó hetében helyszíni írásbeli felvételre kerül sor, azok számára akik nem mellékeltek dolgot.
3. Július közepén szóbeli felvételi.

Beküldési határidő: 2007. május 31.

További információk:

Romaversitas Alapítvány

1078 Budapest, Nefelejcs utca 39.

Tel/fax.: (1) 352-45-00

e-mail: romaversitas@chello.hu

ÚTMUTATÓ

A MAGYARORSZÁGI NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEKÉRT KÖZALAPÍTVÁNY

*Közgyűjtemény anyanyelvű állományának gyarapítása,
Tudományos rendezvények, Regionális és helyi anyanyelvű elektronikus
média, Anyanyelvű vagy kétnyelvű kiadói tevékenység,
Anyanyelvű színházi tevékenység témakörökben*

2007. ÉVRE KIÍRT PÁLYÁZATAIHOZ

Fontos tudnivalók:

- Kizárólag Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező

szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság),

valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, cselekvőképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

- A kuratórium az igényelhető támogatás mértékét korlátozza. A maximális támogatási összeget a részletes leírás tartalmazza.
- A kuratórium csak azon személy/szervezet pályázatait bírálja el, aki/amely a MNEKK-től a korábban nyert támogatási összeg(ek)ről a szerződés és az elszámolási szabályzat alapján az elszámolást legkésőbb az új pályázat beküldésére meghatározott határidőig benyújtotta. (Kivételt képeznek azok az esetek, amikor a korábbi pályázat szerződésbe foglalt elszámolási határideje az új pályázatok beadási határideje utáni időpont.)
- **A pályázatot 1 eredeti példányban kell benyújtani** postai úton a beadási határidő napján 24.00 óráig – a pályázó érdekében ajánlott küldeményként – **a következő címre: MNEK Közalapítvány, 1387 Budapest 62, Pf. 25. A borítékra kérjük ráírni: „Célpályázat”.** A pályázat másolatát a pályázónak célszerű megőrizni.
- **Egy programra csak egy pályázatot** lehet benyújtani. Egy programnak számít a programtervben rögzített egy feladat vagy tartalmilag összefüggő programfolyamat is.
- Ha egy programot két vagy több személy vagy szervezet közösen kíván megvalósítani, a személyek, szervezetek közös megegyezéssel döntenek, hogy melyikük nyújtja be a pályázatot. Az adatlapon a pályázó adatainál a megegyezésnek megfelelő személy vagy szervezet adatai szerepeljenek.
- Ha a kedvezményezett korábbi támogatásának folyamatban lévő elszámolása ellenőrzésénél az iroda hiányosságokat fedez fel, a kuratórium döntéséig az időközben elnyert támogatás utalását visszatartja.
- Mivel **a kuratórium résztámogatást** nyújt, a pályázat elbírálásánál előnyt jelent, ha saját és egyéb források is rendelkezésére állnak az adott program megvalósításához.
- **A kuratórium bizonyos költségvetési tételeket nem támogat,** illetve az **ANYANYELVŰ VAGY KÉTNYELVŰ KIADÓI TEVÉKENYSÉG** témakörnél pontosan **meghatározza azokat a kiadásokat, amelyekre a pályázó támogatást igényelhet.** A támo-

gatás kizárólag olyan tételekre igényelhető, amelyek nem esnek a *nem támogatott költségek* közé, illetve a kizárólagosan támogatandó költségek felsorolásában szerepelnek. (ld. *AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 8. pontja*)

- Az iroda hiánypótlásra nem szólít fel. A pályázat beküldése után hiánypótlásra akkor sincs lehetőség, ha az még a határidő lejártá előtt történne. Ha a pályázó önellenőrzés során felismeri, hogy a beadott pályázat hiányos, a teljes dokumentációjú pályázatot a benyújtási határidő lejártá előtt újból benyújthatja.
- Érvénytelen az a pályázat, amely elkészített, nem tesz eleget az útmutatóban megfogalmazott feltételeknek, azaz a kötelezően csatolandó dokumentumok (ld. *AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontját*) közül egy vagy több hiányzik, nem megfelelő az adatlap kitöltése, illetve amelynek egyéb, az elbírálást akadályozó hiányosságai vannak. **A pályázó természetes személy sajátkezü aláírása; jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság esetén a képviselőre jogosult személy cégszerű aláírása nélkül a pályázat érvénytelen.** A képviselői jogosultság tényének dokumentálása nélkül a pályázat érvénytelen. (részletesen ld. *AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 5. és 9. pontja*).
- Érvénytelen az a pályázat, amelyben az igényelt támogatás nagyobb a limitálnál, és/vagy, amelyek tartalmából nem derül ki a kisebbségi anyanyelv használatának módja, mértéke. (Cigány kisebbséget érintő pályázatok szempontjából anyanyelvnek számít a magyar, a romani és a beás nyelv.)
- **A kuratórium a döntéshozatal időpontjainak változtatási jogát fenntartja!** A döntésről a kuratóriumi ülés után, két héten belül minden pályázó írásban kap értesítést. A támogatásokról **a kuratórium döntését követő tizenötödik naptól** személyes vagy telefonon történő érdeklődésre az iroda felvilágosítást ad. A támogatási lista megjelenik a közalapítvány honlapján: www.mnekk.hu
- **A kedvezményezett a Közalapítvány támogatási szerződést köt.**
- Bármely okból elutasított pályázatot csak akkor küldünk vissza, ha a pályázó a döntéstől számított 3 hónapon belül felbélyegzett, megcímezett válaszborítékot mellékelve, azt írásban kéri. Három hónap után az elutasított pályázatokat megsemmisítjük.

TUDOMÁNYOS RENDEZVÉNYEK

A maximálisan igényelhető támogatás **300 000 Ft**

Pályázni a 2007. március 1. és 2008. február 29. közötti időpontban rendezendő programokra lehet

Beküldési határidő: 2007. május 2.

Döntés: 2007. június eleje

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gaz-

dasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, öntevékeny kulturális célú szerveződések stb.), valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, cselekvőképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

E témakörbe tartoznak: kisebbségi vonatkozású tudományos konferenciák szervezése és az azokon való részvétel.

A pályázás feltétele: az anyanyelv használata (Cigány kisebbséget érintő pályázatok szempontjából anyanyelvnek számít a magyar, a romani és a beás nyelv.)

Az elbírálás szempontjai:

a rendezvény célja és várható eredménye; a megcélzott réteg, a résztvevők száma; a rendezvény helyszíne; a meghívott előadók köre; a lebonyolítandó előadások témája, nyelve.

A program mellékleteként kötelezően csatolandó:
(Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

szakmai referenciák, a szervezésben részt vevő szervezet/vállalkozó költségekre vonatkozó árajánlata (útiköltség, terembérlés, szállás, stb.).

Nem támogatott költségek:

Pályázó bér- és járulékköltsége, közüzemi díj típusú kiadások, telefon- és postadíjak, karbantartások, javítások, külföldről érkező vendégcsoportok/résztvevők útiköltsége, építési és felújítási költségek, jövedéki termékek (kávé, szeszesital, dohányáru), ékszer, dísz tárgyak, szerzői jogdíj (beleértve: alkotói díj, személyes hozzájárulás díja, felhasználási díj), technikai eszközök beszerzése, ösztöndíj, bútor, ruházat, felhalmozási (beruházási költségek), továbbá az adók, vagy adók módjára behajtható fizetési kötelezettségek (pl. bírság) valamint az előre nem tervezett költségek.

ANYANYELVŰ VAGY KÉTNYELVŰ KIADÓI TEVÉKENYSÉG

A maximálisan igényelhető támogatás **500 000 Ft**

Pályázni a 2007. március 1. és 2008. február 29. közötti időpontban rendezendő programokra lehet

Beküldési határidő: 2007. június 15.

Döntés: 2007. szeptember

Nyomdakész alkotások kiadására, publikálására irányuló támogatás.

Figyelem! A kuratórium utófinanszírozás formájában támogatja a 2008. febr. 29-ig megjelenő anyanyelvű vagy kétnyelvű kiadványokat illetve kép- és hanghordozókat. **Nyomtatott kiadványok** esetében azok **nyomdaköltségéhez** (szerkesztés, tördelés, szkennelés és egyéb nyomdai kiadásokhoz kapcsolódó szolgáltatások), **kép- és hanghordozók** esetében a **masterről történő sokszorosítás költségeihez**, valamint **honoráriumhoz** (ezen tétel igényléséhez külön indoklást kérünk) járul hozzá a bemutatott és már teljesített számla alapján.

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, öntevékeny kulturális célú szerveződések stb.), valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, cselekvőképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

E témakörbe tartoznak:

- kulturális-közéleti kisebbségi folyóiratok, magazinok (a MNEKK által 2007-ben támogatott országos kisebbségi lapok nem pályázhatnak!);
- konferenciák anyagai;
- a térség tájékoztatását szolgáló kisebbségi anyanyelvű hírlevél, iskolai újság;

- egy adott kisebbség nyelvén íródott irodalmi alkotások (verseskötet, prózai művek);
- a vallás anyanyelvi gyakorlásához szükséges kiadványok publikálása;
- tudományos értekezések és ismeretterjesztő művek, már lezajlott kutatások eredményeinek publikálása;
- képzőművészeti katalógusok, egy-egy kisebbség életét fotókkal reprezentáló anyanyelvű vagy többnyelvű albumok;
- naptárak, térképek;
- CD-Rom-ok, DVD-k, a kisebbség autentikus zenei hagyományait megőrkítő egyéb kép- és hanghordozók.

Az elbírálás szempontjai:

a kiadandó alkotás jellege, témája, tartalma, a megcélzott réteg; a megjelenés indoka, a kiadvány célja; a kiadvány paraméterei (oldalszám, terjedelem, példányszám, terjesztés módja, folyóiratok esetében: megjelenési gyakoriság); a folyóiratok írásainak szerzői, munkatársak; hanghordozók kiadása esetén a közreműködő művészek, együttesek megnevezése; várható bevételek.

Az elnyert támogatás utalásának feltétele az ISBN, ISSN, ISMN regisztráció!

A program mellékleteként kötelezően csatolandó:
(Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

A nyomda vagy stúdió árajánlata; kiadói árajánlat és a várható bevételek kalkulációja; amennyiben a kiadás megbízásra készül, a kiadóval kötött szerződés, megállapodás; a már meglévő folyóiratok esetében legalább két szám; könyvkiadásnál a már elkészült kézirat tartalmi kivonata, lektori szakvélemény, recenzió, referenciák. (Kéziratot nem kérünk, nem őrünk meg és nem küldünk vissza!)

REGIONÁLIS ÉS HELYI ANYANYELVŰ ELEKTRONIKUS MÉDIA

A maximálisan igényelhető támogatás **500 000 Ft**

Pályázni a 2007. március 1. és 2008. február 29. közötti időpontban rendezendő programokra lehet

**Beküldési határidő: 2007. május 2.
Döntés: 2007. június eleje**

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, öntevékeny kulturális célú szerveződések stb.), valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, cselekvőképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

E témakörbe tartoznak:

- anyanyelven sugárzó televízió- és rádiócsatornák helyi vételi lehetőségeinek megteremtése;
- Internetes honlap készítése és karbantartása;
- kisebbségi nyelvű kábeltelevízió, helyi vagy körzeti televízió, rádió kisebbségi, közéleti, kulturális témájú produkcióinak egyedi vagy rendszeres elkészítése;

- kisebbségi célú műsoridő-vásárlás (ismétlések kizárva!).

A pályázás feltétele: Az anyanyelv használata (Cigány kisebbséget érintő pályázatok szempontjából anyanyelvnek számít a magyar, a romani és a beás nyelv.)

Az elbírálás szempontjai:

az érintett régió és megcélzott réteg; a stáb összetétele, létszáma, a munkatársak képzettsége; mióta működik az intézmény; a műsor/produkció/adás műsorterve, a kisebbségi nyelv, nyelvjárás aránya, a nyelvi színvonal biztosításának garanciái.

A program mellékleteként kötelezően csatolandó:
(Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)
szakmai referenciák, árajánlatok, műsorterv.

Nem támogatott költségek:

Étkezési költség, pályázó bér- és járulékköltsége, közüze-mi díj típusú kiadások, telefon- és postadíjak, karbantartások, javítások, külföldről érkező vendégsoprotok/résztevők útiköltsége, építési és felújítási költségek, jövedéki termékek (kávé, szeszesital, dohányáru), ékszer, dísz tárgyak, szerzői jogdíj (beleértve: alkotói díj, személyes hozzájárulás díja, felhasználási díj), technikai eszközök beszerzése, ösztöndíj, bútor, ruházat, felhalmozási (beruházási költségek), továbbá az adók, vagy adók módjára behajtható fizetési kötelezettségek (pl. bírság) valamint az előre nem tervezett költségek.

ANYANYELVŰ SZÍNHÁZI TEVÉKENYSÉG

A maximálisan igényelhető támogatás **500 000 Ft**

Pályázni a 2007. március 1. és 2008. február 29. közötti időpontban rendezendő programokra lehet

**Beküldési határidő: 2007. május 2.
Döntés: 2007. június eleje**

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, öntevékeny kulturális célú szerveződések stb.), valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, cselekvőképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

E témakörbe tartoznak: felnőtt és diák színjátszó csoportok anyanyelvű produkcióinak megvalósítása; az anyanyelven előadott színházi darabok színtentartása, tájolója; szakmai képzések, tanulmányi utak.

A pályázás feltétele: Az anyanyelv használata (Cigány kisebbséget érintő pályázatok szempontjából anyanyelvnek számít a magyar, a romani és a beás nyelv.)

Az elbírálás szempontjai:

a pályázó színjátszó csoport/műhely, közösség létszáma; repertoárja; a próbák helyszíne és gyakorisága; vendégszínészek, -rendező; eddigi tevékenység; várható bevételek.

A program mellékleteként kötelezően csatolandó:
(Ld. még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

a társulat aktuális, részletes munkaterve; az utaztatást lebonyolító intézmény/vállalkozó szolgáltatásra vonatkozó árajánlata (szállás- és útiköltségek); szakmai referenciák.

Nem támogatott költségek:

Étkezési költség, pályázó bér- és járulékköltsége, közüze-mi díj típusú kiadások, telefon- és postadíjak, karbantartások, javítások, építési és felújítási költségek, jövedéki termékek (kávé, szeszesital, dohányáru), ékszer, dísztár-

gyak, szerzői jogdíj (beleértve: alkotói díj, személyes hozzájárulás díja, felhasználási díj), ösztöndíj, bútor (kivéve díszlet), ruházat (kivéve jelmez), felhalmozási

(beruházási költségek), továbbá az adók, vagy adók módjára behajtható fizetési kötelezettségek (pl. bírság) valamint az előre nem tervezett költségek.

KÖZGYŰJTEMÉNY ANYANYELVŰ ÁLLOMÁNYÁNAK GYARAPÍTÁSA

A maximálisan igényelhető támogatás **300 000 Ft**

Pályázni a 2007. március 1. és 2008. február 29. közötti időpontban rendezendő programokra lehet

Beküldési határidő: 2007. május 2.

Döntés: 2007. június eleje

Pályázói kör:

Magyarországon bejegyzett, illetve nyilvántartásba vett, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (önkormányzat, intézmény, iskola, egyesület, művelődési intézmény, közhasznú szervezet, egyházi szervezet, gazdasági társaság, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, öntevékeny kulturális célú szerveződések stb.), valamint magyar állampolgárságú, nagykorú, cselekvőképes természetes személyek (vállalkozó illetve magánszemély) pályázhatnak!

E témakörbe tartoznak:

- az adott kisebbség anyanyelvén, ill. a cigány kisebbség esetében kizárólag romani és/vagy beás nyelven íródott könyvek, folyóiratok, kép- és hanghordozók beszerzése;
- múzeumok, galériák, helytörténeti kiállítások, levéltárak, faluházak kiállítási anyagának archiválása, gazdagítása;
- a közgyűjtemény elektronikus adatbázisának elkészítése,
- Internet-szolgáltatás igénybevétele a kisebbségi kultúra merítési bázisának bővítésére.

Az elbírálás szempontjai:

a beszerzés indokai; a már meglévő kisebbségi nyelvű könyvek aránya az állományban; a könyvtár, a kiállítás látogatottsága, vendégköre; a beszerzés, gyűjtés módja; a feldolgozandó állomány, adattömeg nagysága/jellemzői; az állományban meglévő kisebbségi művek aránya, a készítendő adatbázis erre vagy az egész állományra koncentrált; a kialakítandó adatbázis struktúrája (tartalmi elemek), célja, a megcélzott használói kör: munkatársak, látogatók; az adatbázis megjelenítése: pl. helyi hálózaton az intézményben, Interneten; adatbázis-frissítés; a látogatóknak ajánlott kisebbségi Internet-honlapok felsorolása.

A program mellékleteként kötelezően csatolandó:

(Ld. Még AZ ADATLAP KITÖLTÉSE 9. pontja!)

a megvásárolandó könyvek, hanghordozók címlistája, árajánlat; a szállítást lebonyolító szervezet/vállalkozó árajánlata, adatbázis-készítésre és Internet-szolgáltatásra vonatkozó árajánlat.

Nem támogatott költségek:

Étkezési költség, pályázó bér- és járulékköltsége, közüzemi díj típusú kiadások, telefon- és postadíjak, karbantartások, javítások, külföldről érkező vendégcsoportok/részvevők útiköltsége, építési és felújítási költségek, jövedéki termékek (kávé, szeszesital, dohányáru), ékszer, dísztárgyak, szerzői jogdíj (beleértve: alkotói díj, személyes hozzájárulás díja, felhasználási díj), technikai eszközök beszerzése, ösztöndíj, bútor, ruházat, felhalmozási (beruházási költségek), továbbá az adók, vagy adók módjára behajtható fizetési kötelezettségek (pl. bírság) valamint az előre nem tervezett költségek.

FIGYELEM!

Az adatlap és a kitöltéséhez szükséges 6 oldalas útmutató (amely részletesen tartalmazza a pályázat benyújtásához szükséges tudnivalókat és a csatolandó dokumentumokat) lehívható az alábbi

Internet-címen: <http://www.mnekk.hu>

vagy beszerezhető a közalapítvány irodájában munkaidőben

(H-CS: 8-16.30 óra között, P: 8-14 óra között): Bp. V. ker., Október 6. u. 17. I. em.

Ha a pályázó postai úton kéri a pályázati anyagot, akkor C5-ös (közepes méretű),

a pályázó nevére megcímezett, felbélyegzett válaszbortéket kérünk.

Levélcímünk: MNEK Közalapítvány, 1387 Budapest 62, Pf. 25

A pályázatot a 4 oldalból álló adatlapon,

a csatolandó dokumentumokkal együtt ajánlott küldeményként EGY eredeti példányban kell benyújtani a következő levélcímre: MNEK Közalapítvány, 1387 Budapest 62, Pf. 25

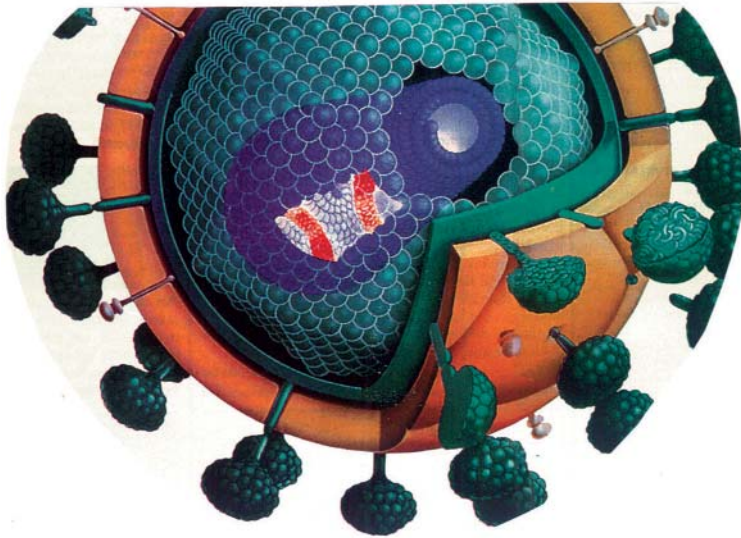
(a borítékra kérjük ráírni: „Célpályázat”)

vagy személyesen: Bp. V. ker., Október 6. u. 17. I. em.

Tel./fax: 06-1/321-3352, 06-1/321-7364, 06-1/321-7370

Faxon, e-mail-en nem küldünk és nem fogadunk pályázati anyagot!

A beküldési határidő után benyújtott illetve postára adott pályázat érvénytelen.

Érthetően az AIDS-ről

Magyarországon évről-évre nő az AIDS veszély, amiről nem beszélünk eleget, de szembe kell nézni a problémával, annál is inkább, mert 2005 óta 40%-al emelkedett hazánkban a HIV-fertőzöttek száma, így a mai adatok szerint 1345 fertőzöttet tartanak nyilván.

A Lungo Drom szerkesztősége úgy gondolta, hogy felvilágosító kampányt kell indítani az AIDS terjedésének megakadályozására. Sorozatunkban neves magyar és külföldi szakemberektől idézünk (Dr. Pásztor Erzsébet, Mannhardt András, Dr. Pécsi Tibor, Dr. Dömök István, J.L. Gerberding, Reinhardt, Kurth professzorok, valamint Hollán Zsuzsa, Füst György, Horváth Attila, Hilary Koprowsy és Juhani Nagy János. Gyűjtő munkában segítségemre voltak az International Herald Tribune, a Time, az Orvosi Hetilap, az Élet és Tudomány, The Washington Post, Der Spiegel, Delta és a Zycie Warszawy korabeli riportjai, tanulmányai is, a magam gondolatai mellett. Munkánkkal szeretnénk segíteni azoknak a pedagógusoknak is, akik velünk egyetértve kérték lapunktól ezt a sorozatot, hogy beilleszthessék az AIDS elleni felvilágosító programjukba.

Az AIDS a gyermekeket sem kímélte! Sokkot kapott a világ, amikor kiderült, hogy a fertőzött vérrrel vagy sejtekkel terjedő AIDS vírus a magzatot és szoptatás révén a csecsemőket is megfertőzheti. A kutatások kimutatták, hogy a nem elég erős védekezési rendszer miatt a gyermekeken már az első életévben megmutatkoznak az AIDS tünetei és e betegség lefolyása sokkal gyorsabb, mint felnőttkorban. Az 1997-es statisztikák szerint: „A megfertőződött gyermekek több mint egyharmada a 4. születésnapja előtt meghal. Hamar megtelepszik a HIV a csecsemők még fejlődőfélben levő agyában

is, ezért az értelmi fejlődésben és az izomműködések összehangoltságában zavar támad.” **Prof. Alek Gombrowicz** nyilatkozata szerint: „A halálózást a gyerekkorban sem a HIV, hanem az általa legyengített védekezési rendszer miatt eluralkodó társfertőzések okozzák, amelyek egyébként a rendelkezésre álló gyógyszerekkel leküzdhetők.” **Nincs szörnyűbb annál, ha szülői felelőtlenség miatt hal meg egy gyermek! Az AIDS veszély nem múlt el, de a betegség megelőzhető...**

* * *

Indiát sem kímélte az AIDS! 1996-os hír: az ősi

indiai tanok és a hindu mitológia hatékony fegyvernek bizonyulhat az AIDS ellen vívott harcban Indiában, ahol a legtöbb AIDS-fertőzött ember él. A magánszemélyek által alapított Indiai Egészségügyi Szervezet vezetője, **I.S. Gilda** szerint újra fel kell fedezni a Kámaszutrát, a szerelem tanönyvét, amely a legrégebbi, 1600 éves értekezés a szerelmeskedésről. Az Indiai Egészségügyi Szervezet azt reméli, hogy **elég nagy változatosságot meríthetnek belőle a partnerek ahhoz, hogy hűek maradjanak egymáshoz, és ne másoknál keressék az izgalmat.** „A kámaszutrában benne van a HIV-fertőzés elkerülésé-

nek a receptje: sok testhelyzet egyvalakivel jobb, mint egy testhelyzet sokakkal” – ez a felirat áll az Indiai Egészségügyi Szervezet képeslapjain, amelyek a Kámaszutrából vett ábrázolásokat mutatják be. The Washington Post: Indiában robbanásszerűen terjed az immunhiányos tünetegyüttes, azaz az AIDS vírusa, és ezért elsősorban azokat a férfiakat hibáztatják, akik nem csak egy partnerrel élnek nemi életet. A prostituáltaktól megfertőződő férfiak továbbadják a vírust a feleségüknek, azok pedig a gyermekeknek. Egy biztos: ebben az országban él a 8 millió ázsiai vírusosító többsége.

„Az indiai kormány becs-
lése szerint, ha a HÍV-fer-
tőzöttség Indiában továbbra
is a mostani ütemben terjed,
akkor 2000-re körülbelül 5
millió lesz a fertőzöttek szá-
ma az országban. (Igazuk
lett sajnós!)

Élet és Tudomány: In-
diában az AIDS-esek szá-
mának növekedési aránya
nem olyan vészes, mint
némely afrikai országban,
de az abszolút számok tek-
intetében Indiában, a
világ második legnépesebb
országában több a HÍV-fer-
tőzött, mint bármelyik más
államban.

* * *

Míg Indiában a Kámaszutrát
ajánlgatták, addig Ameri-
kában már azzal foglalkoz-
tak, hogy állnak az AIDS
betegekhez az egészségese-
k és az egészségügyi szakem-
berek, mert az AIDS-szel
fertőzötteknek nemcsak be-
tegségük kínjaival kell meg-
birkóznuk, hanem azzal a
tudattal is, hogy a társa-
dalom kiközösítettjeivé vál-
hatnak. Már több felvilá-
gosító kampányt szerveztek
– hazánkban is – azzal a cél-
lal, hogy az AIDS-esekkel
szemben megnyilvánuló el-
lenérzéseket csökkentsék.
**Az egészségese-
k idegen-
kedése olyan nagymérté-
kű, hogy emiatt az AIDS-
betegek igyekeznek eltit-
kolni bajukat a világ előtt.**
Egy helyen azonban még
sem titkolóznak: az őket
kezelő orvosok és ápolók
előtt. Érdekes kérdés: vajon
az egészségügyi szakem-
berek nem félnek, nem irtóz-
nak az AIDS-esektől? Erre
kereste a választ **Mannhardt
András**, aki így írt a témáról:
„Az Egyesült Államokban
számtalan panasz érkezik az
AIDS-betegek részéről,
hogy az egészségügyi in-
tézsményekben elhanya-

golják őket, megtagadják tő-
lük a szükséges ellátást. A
panaszok nem teljesen alap-
talanok, mert egy felmérés
szerint 460 egyesült álla-
mokban orvosi és ápolónő
közül 85 százalékuk féle-
lemmel és irtózással tekintett
az AIDS betegségekre, s 53
százalékuk úgy nyilatkozott:
csakugyan előfordult velük,
hogy bizonyos eljárásokat
nem végeztek el az AIDS-es
betegeiken. (1998-as felmé-
rés!) A kutatók szerint az
ellenérzések két forrásból
táplálkoznak. **Az egyik ok a
tudatlanság.** Még az egész-
ségügyi dolgozók sem min-
dig tudják pontosan, hogy az
AIDS milyen módokon ter-
jedhet, ezért állandóan ret-
tegenek a fertőzéstől. **A má-
sik ok: az AIDS által kü-
lönösen veszélyeztetett két
csoport, a férfi homoszex-
uálisok és a kábítószeresek
iránt már eleve sokan el-
lenszenvvel viselkednek.**”
Az AIDS-esekhez való vi-
szonyulást, ezt az igen nagy
gyakorlati fontosságú tár-
sadalom-lélektanikérdést
vizsgálta egy mexikói ku-
tatócsoport is a közelmúlt-
ban. A kutatók 204 mexikói
egészségügyi dolgozót von-
tak be a vizsgálatokba. Az
USA-beli tapasztalatok alap-
ján felmérték a résztve-
vőknek az AIDS-szel kap-
csolatos tárgyi tudását, a
rizikócsoportok (homoszex-
uálisok és drogosok) iránti
magatartást, a fertőződéstől
való félelmük mértékét, va-
lamint az AIDS-betegek
ápolására irányuló hajlan-
dóságukat. Az eredmények
szerint Mexikóban – vagy
legalábbis Ciudad Juarez
városában, ahol a felmérést
végezték, jobb a helyzet,
mint az Egyesült Államok-
ban volt. A résztvevők az
AIDS-ről való tudást mérő
teszt kérdéseinek átlagosan a
82 százalékára helyesen
választottak. A megkérde-
zetteknek 81 százaléka vállalta
az AIDS-betegek ápolását, s

megfigyelhető volt, hogy
minél kevésbé idegenkedtek
a válaszadók a homoszex-
uálisoktól, annál készebbnek
mutakoztak az AIDS-esek
ellátására. Egyetlen furcsa-
ság mutatkozott: a megkér-
dezettek hiába tudták pon-
tosan, hogy miként kerülhe-
tő el a fertőzés, mégis rend-
kívüli mértékben féltek tőle.
Ez arra mutat, hogy **az
AIDS iránti magatartást
az érzelmek uralják.** Hiába
tudja valaki, hogy az AIDS-
betegeknek megfelelő óvin-
tézke-
dések közepette vég-
zett ápolása során a fertőzés
szinte ki van zárva, e helyett
mégis sokakban leküzd-
hetetlen félelmet hív elő.

* * *

Nincs olyan év, hogy be ne
járná a világot a hír új és
újabb „AIDS-gyógyszerek”
felfedezéséről, amikről per-
sze mindig kiderül, hogy
vagy nem hatásosak, vagy
csak részben azok. Ilyen hír
volt a New Scientist-ben
megjelent, milliók számára
reményt keltő, szenzációs
felfedezés is: **várandós
anyag vizeletéből** kivontak
egy csodálatos anyagot,
amely az állatkísérletek sze-
rint lassítja az AIDS-hez
hasonló betegségek kiala-
kulását, fékezi, sőt, leállítja
bizonyos daganatok kifej-
lődését (első sorban a bőrön
levőkét), továbbá elősegíti
az immunsejtek szaporodá-
sát. Egyelőre nem tudni,
pontosan milyen ennek az
anyagnak az összetétele. Ma
még csak azzal a vizeletből
kivont oldattal kísérleteznek,
amely a ténylegesen ható-
anyagon kívül számos má-
sikat is tartalmaz. Az
Egyesült Államokban Bal-
timore-ban a Kaposi-szar-
kómát tanulmányozták,
amely szorosan kapcsolódik
az AIDS-hez. A kísérletek
során olyan laboratóriumi

egereket fertőztek meg,
amelyeknek az immunrend-
szerét megbénították, és így
tanulmányozták a betegség
lefolását. Az egereken ál-
talanban gyorsan kifejlődött a
Kaposi-tünetegyüttes: egész
testüket ellepték a daganat-
ok, s végül az állatok el-
pusztultak. Kivétel is akadt:
azok az egerek, amelyek a
fertőzés után nem sokkal
vemhesek lettek, túléltek a
betegségeket, sőt, meg is
gyógyultak. Bizonyos jelek
arra utaltak, hogy a megter-
mékenyített petesejt beágya-
zódását segítő hormon (a
korigonadotropin) haté-
kony a betegség ellen. A hor-
mon tiszta formában azon-
ban hatástalan, valószínűleg
a vizeletben található egyéb
anyagra is szükség van a si-
kerhez. A vizeletből kivon-
ható koncentrátum felhasz-
nálásával a nem vemhes
egerek is meggyógyultak. A
kutatók véleménye szerint
az embriónak a korai fej-
lődése során az anyai szer-
vezet oly módon is védelmet
nyújt az esetleges fertő-
zésekkel szemben, hogy a
saját immunrendszerét erő-
síti.

A kutatások célja az –
írta 1997-ben a New
Scientist – hogy meg-
találják ezt a hiányzó
nagyon fontos anyagot,
amely feltételezések sze-
rint a csontvelőben a vér-
sejtek képződését segíti
elő. Ha sikerül megtalálni,
talán egészen új utak nyíl-
nak majd az AIDS-kutatás-
ban.

* * *

Örületesen tempóban foly-
nak a kutatások világszerte,
ám az AIDS, a mai napig
sem gyógyítható betegség.
De megelőzhető!

**Összeállította:
Szécsi Magda**

Szécsi Magda:

Morodaivósz király története...

- a „Koppány meséi” című sorozatból -

Élt egyszer valamikor régen egy cigány király, akit úgy hívtak, Morodaivósz. Gyönyörű, bölcs király volt, aki okosságával nagyra tette a cigányokat, pedig nem vívott véres háborúkat, nem igazott le más népeket, nem halmozott fel aranyat, se más kincseket. Az ő kincse a tudása volt, és

A cigányok nem félték akkoriban még a haláltól sem, mert királyuk, a gyönyörű Morodaivósz megértette velük, hogy a halál nem végleges elmúlás, nem mindennek a vége, mint más népek hiszik, hanem csak változás, ami után újabb és újabb életek következnek. Aki a cigány birodalom földjére lépett, békés embe-

Illusztráció: Szécsi Magda

„Együtt maradtak nem csak pávaként, de újra és újra emberként is, sok-sok életen keresztül, elválaszthatatlanul...”

a szeretet, ami úgy áradt belőle, hogy aki őt látta, soha többet nem vetemedett gonosz tettekre. Azokban az időkben tisztelték világszerte a cigányokat, mert úgy tartották, hogy amilyen egy király, olyan a népe is. És valóban olyanok voltak a cigányok, mint uralkodójuk: békések és gondolkodóak. Ők tanították meg a világnak azt is, hogy jobb, ha valaki elbukik a maga kötelességének útján, mint hogyha sikert ér el olyan úton, ami a maga belső mivoltától idegen.

rekkel találkozott, akik nyájasan fogadták az idegeneket, és megosztották velük azt, amilyük volt, legyen az étel, ital, vagy gondolat. Régen úgy éltek a cigányok, mint ahogy ma is élniük kellene, de az irigység, a gonoszság nem tűri el sokáig a jóságot. Ez rombolta szét a cigányok békés életét is, mert történt egyszer, hogy Ilzumus király meglátogatta Morodaivósz, és úgy megtetszett neki a cigányok birodalma, hogy elhátározta, megszerzi magának. Először felajánlotta Moro-

daivóznak nyolc lánya egyikét, hogy vegye feleségül. De a király visszautasította ezt az ajánlatot, mert már foglalt volt a szíve. Ekkor éktelen haragra gerjedt Ilzumus és nagy seregével megtámadta a cigányok országát. Bizony fényes győzelmet aratott, mert a cigányok nem védekeztek, visszautasítottak mindenféle erőszakot, tisztelték az életet, még egy bogarat sem tapostak volna össze, nemhogy egy embert. Ígyhát halomra öldösték azokat, akik nem menekültek el. Moradaivózt bezárták palotája tornyába Szanátával, szépséges asszonyával együtt, azzal, hogy ha tanácsra szorul Ilzumus király, majd a cigányok királyának okossága hasznára lesz még.

Itt véget is érhetne a történet, hiszen tudjuk mi lett a sorsa a cigányoknak: se országuk, se békéjük nincs azóta. A régi okosságuk is a múlt ködébe vész, mert a réges-régi bölcsességüket elmosták a századok, új bölcsességeket pedig nem tanulhattak, mert a gondolkodó cigányoktól úgy félnek a mai királyok, mint a tűztől. De nézzük, mi lett végül a cigányok királyával. Búsult Moradaivósz, hullt a könnye népe pusztulása és az erőszak győzedelme miatt, de tudta, nem tehet semmit. Nem ölheti meg Ilzumus királyt, ha nem akar olyanná válni, mint ő, viszont se a gonoszt szolgálni

nem akarta, se meghalni, mert bűnnek tartotta mindkettőt.

Szanáta nem sírt. Rabságában is boldog volt, mert urával, királyával lehetett, akit úgy szeretett, hogy a halálba is követte volna. Egy hajnalon így szólt Moradaivószhoz: azt tanítottad, hogy az eltérés a különböző utak közt csak látszólagos, hiszen mind ugyanazon törvény értelmében, ugyanazon cél felé vezetnek...

– Ezt tanítottam – bólintott a király, nagy fekete szemével asszonyára nézve.

– Madarakként is célba érhetünk? – kérdezte Szanáta.

– Mivel minden élőlénynek van lelke, igen, célba érhetünk madarakként is... – hangzott a válasz.

– Akkor szabadok leszünk... Váljunk madarakká! Közös akarattal azzá lehetünk, amivé csak akarunk. Kérlek, királyom akard, hogy hattyúk legyünk, vagy sasok vagy... vagy... váljunk pávákká! – bökte ki Szanátana vágyakozva, és a király arca felragyogott.

– Minden létformában jók lehetünk és tiszták – ölelte át asszonyát és így is történt. Azzá lettek, amit gondoltak. Együtt maradtak nem csak pávaként, de újra és újra emberként is, sok-sok életen keresztül, elválaszthatatlanul....

Ringatlak kislányom!

*Ringatlak kislányom,
Jöjjön gyorsan álom,
Vacsorát kell főzöm,
Apácskádat várom!*

*Mire apád megjön
a városi vásárból,
vacsorát kell főzni
s nem fog zsörtölődni.*

Csenki Imre gyűjtése, 1942

Önts Luludyi kútvizet...

*Önts Luludyi kútvizet, ne szakadjon meg a szíved.
Kinek szíve megreped, jaj megreped,
A mi menyünk nem lehet.*

*Mienk vagy, a mi menyünk, a mi menyünk.
Szeretünk.
De még inkább légy a mienk, a mienk,
Friss kútvizet hozz nekünk.*

Simor András fordítása

Illusztráció: Szécsi Magda

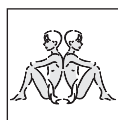

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Úgy tűnik, hogy most sok kos jegyű léphet feljebb egy lépcsőfokot a párkapcsolat terén, ami sokféle képpen megnyilvánulhat, de mindenképpen megérett az ügy arra, amit most terveznek vagy tesznek. Egy biztos, határozott és helyes döntés előtt állnak azok, akiknek most ez az egyik legfontosabb az életükben.

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Érzelmi ügyekben több bika is partnere, vagy saját csapdájába eshet!

Aki úgy érzi, hogy valami fogva tartja (pénz, félelem, szexualitás stb.), az most kezdjen el lassan változtatni ezen a helyzeten, és próbálja megőrizni vagy visszanyerni függetlenségét, egyéniségét a kapcsolaton belül, és ne akarjon felülkerekedni a másikon...

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Támogatókat keres, ahelyett, hogy a saját lábára állna. Csak a fejlett önbecsüléssel rendelkező ikrek lesznek képesek eldönteni, mi a legjobb számukra. Ezt tegyék úgy, hogy közben ne kerüljenek összetűzésbe másokkal...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Úgy tűnik, hogy ön újra egy izgalmas, nehéz természetű és kötöttségekre alkalmatlan partnert üldöz a szerel-

mével, egy megbízható, kedves ember helyett, akivel pedig sokkal inkább megvalósíthatná elképzeléseit. Nem baj! Tanulni, tapasztalni születtünk a földre, és a szerelem az mellett, hogy vak, kortól független is. És hogy a kort miért emlegetem, azt ön nagyon jól tudja...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Több oroszlánt is érhet most váratlan, nagy szerencse, de nem szabad, hogy elbázzák magukat. A szerencse is múlandó, előbb vagy utóbb biztosan odébb áll!

Ami most megadatik, lehet, hogy máskor nem fog, ezért jól gondolják meg, hogy milyen lehetőségeket és hogyan ragadnak meg, vagy engednek el...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.)

– A családi kapcsolatok, kötelek erősítése és karbantartása most sok szűzjegyűnek adhat feladatot! Sikkerrel túl lesznek az érzelmi tatarozás műveletén, és elképzelhető, hogy újabb 20–30 évre leteszik a hűségesküt életük párjának. Sok boldogságot kedves szüzek! Mulassanak jól májusban is...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.)

– A relaxáció nem segít a stresszt okozó munkahelyi problémákon, de arra mindenképpen jó, hogy a stressz ne okozzon önnek fiziológiai vagy mentális károkat!

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.)

– A szerencse kereke épp úgy, mint az oroszlánokat, sok skorpiót is felkarolhat májusban! Most szinte minden gyarapodásnak indul az életükben, beleértve a kilókat is. Óvatosságuknak a szerelemben és az üzletben is nagy hasznát vehetik most. Ne vegyenek el mindent, ami

fénylik vagy finoman illatozik, csak az értékeset keressék és fogadják el!

NYILAS (XI. 23.–XII. 21)

– Akik valamilyen vallással vagy filozófiával szimpatizálnak, azoknak nagyon jó lehetőségeik nyílnak, hogy ezzel a területtel mélyebben is megismerkedhessenek, mert májusban sokan találhatnak rá a tanítójukra, akár önmagukban, akár a külvilágban.

BAK (XII. 22.–I. 20.)

– A bakok most hivatásuk területén számíthatnak új és nagy lehetőségekre, mely megteremtheti számukra az önkibontakozás még nagyobb lehetőségét! Kapcsolataik is megszorodhatnak, de a meglévő párkapcsolatokban eleinte nehézségeket okozhat a bakok számára az előttük most kitérülőkészítésnek induló világ. Májusi jelszavuk lehetne: Ahány táj, annyi lélek...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.)

– Ha elhivatottságot éreznek valami iránt, akkor itt az ideje, hogy csatlakozzanak olyan emberekhez, akiket hasonló célok vezérelnek. A jövő lényege és sikere a vízöntők életében az összefogásban rejlik! Az önsajnálatot (és áskálódásait volt barátai felé...) felejtse el! Ez lehet egy új élet kezdete, és új lappal indulhat!

HALAK (II. 20.–III. 20.)

– A halak jegyűek most sok belföldi utazás előtt állnak, amit jobb volna, ha tanulmányokkal is összeköténének. Az sem kizárt, hogy éppen tanulmányaik nyitják meg a vágyva vágyott kapukat az érvényesülésük előtt! Járjanak nyitott szemmel! Ne halasszák el szerencsésüket...

Segítsen, hogy segíthessünk!

Kati néni 67 éves kétegyházi oláh-cigány asszony.

Míg testét betegség emésztí, napjait a nincstelenség, éhezés, fázás. Végző elkeseredésében tollat ragadott, hogy megírja szerkesztőségünknek sanyarú sorsát.

Egyedül él depresszióban szenvedő lányával és annak 6 éves kisfiával, akik helyett neki kell „gondolkozni”, mert ők nem képesek rá. Egyetlen fia, aki segíteni tudta a még harmincezer forint nyugdíját sem kapó édesanyját, tizenhét hónapja váratlanul összeesett és meghalt. „Inkább engem vett volna magához az Úr!”, tör ki könny-

nyekben a fájdalma és értetlensége minden percben, mert nem érti az érthetlent, hogy miért pont az Ő fia, aki még beteg sem volt soha.

Sorolja bajait, testén a hasnyálmirigy gyulladástól a trombózisig, mutatja a kiválatlan receptek sokaságát, hogy hát miből is váltana ki, mert azt a kis pénzét is elvinné, ami van. Dolgozni nem tud, sem Ő, sem a lánya, aki még a házból sem tud betegsége miatt kimozdulni. Házában egyetlen szobában vannak összehúzódva, mert a ház többi része omladozik és életveszélyes. Csinálgatta Kati néni, amíg bírta a keze meg a lába, de egy jó ideje

már felállni is alig bír. A helyi önkormányzat néha egy-kétezer forintos segéllyel tud segíteni, de más lehetősége nincs. Sok a szegény cigány a faluban, ha tudna segítséget kérni mindegyiknek. Magyar szomszédai szánják meg néha ezzel-azzal, meg hát **néha jönnek jószolgatni**, mert Kati néni örökölte a tehetségét. Megmondja a múltat, jelent és a jövőt. Jót és rosszat egyaránt. Kártyából, ólommal, tenyérből, szemből látja a sorsot. De azt soha nem mondja, mit adjanak a szerencsének, csak azt, hogy kedden, pénteken és vasárnap jöjjenek, mert az a sors napja... S hogy valós-e, amit

lát!?! Számítson az én szavam! Szememből, majd az ősi kártyából arcomba zúdította az összes jelenlegi félelmemet és örömemet. A jövőt csak azért nem, mert nem kértem belőle... Elmondja mindenkinek, amit tudni akar a sorsáról, életéről, csak kicsit könnyebb legyen az élete.

A törődés emberséget jelent, törődjünk hát Kati néniel.

Felajánlásukat a szerkesztőségén keresztül is megtehetik, vagy közvetlenül Kati néniel.

Farkas Mihályné

Tel.: 30/267-8368

5740 Kétegyháza

Damjanich út 17.

Lukács Ilona

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 2400,- Ft,
fél évre: 1200,- Ft,
negyedévre: 600,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77

Telefon:

(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

FELHÍVÁS

EU-s és Hazai Pályázatírásban jártas szakembereket keres a Magyarországi Szegények és Romák Érdekvédelmi Közhasznú Szervezete.

Iroda és levélcím: 1077. Budapest Rózsa utca 20.

Demeter János – országos elnök

Tel: 06-30-309-37-22

Fax: 06-1-787-24-31

e-mail: demeterjanos10@freemail.hu

Jelentkezni lehet a hét minden napján de. 9.00-tól este 20.00 óráig.

Demeter János
országos elnök